№ 54 ՈՒՐԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 13

1909

ՆՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 13 № 54

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամս. 10 րուբ., 11 ամս. 10 ր., 10 ամս. 9 ր., 9 ամս. 8 ր., 7 և 6 ամս. 6 ր., 5 ամս. 5 ր., 4 ամս. 4 ր., 3 ամս. 3 ր., 2 ամս. 2 ր., 1 ամս. 80 կ. և առաքման ծախք՝ 20 կ.: Ամերիկա տարեկան 6 դոլլար, Եւրոպա 30 ֆրանկ, Պարսկաստան 10 րուբլի, Թիւրքիա 120 ղրուշ: Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նախկին հասցէն և 40 կ. նամակադրոշմ:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршалковская, 130, Փարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

Թիֆլիսի Կուսանաց Անապատը սգով հրաւիրում է

հանգուցեալ

Ալեքսանդր ԱՆԱՆԵԱՆԻ

հոգեհանգստին՝ նրա ազգականներին ու ծանօթներին՝ յիշեալ եկեղեցին, շաբաթ, ամսիս 14-ին, առաւօտեան ժամը 12-ին, ս. պատարագից յետոյ: 216. 1—1

Անթառամ Պապիկեան, Հերիքնազ Յարութիւնեան, Սարգիս և Լևոն Եղիազարեան Շահնազարեանցները իրանց Սոնա և Գայիանէ ամուսիններով, Խանում Վիլվիլեանը իր որդի Յովհաննէսի հետ, Նինա Սարգսեանը և Սիրանոյշ Եանիկեանը ցաւօք սրտի յայտնում են իրանց ազգականներին ու ծանօթներին՝ առաջինը իր ամուսնու, երկրորդը իր տեգօր, երրորդը, չորրորդը, հինգերորդը և վեցերորդը իրանց հօրեղբօր, իսկ վերջինը իր պապի՝

Տաճէն Սահակեան ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ՝ երկար և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ՝ մարտի 10-ին, երեքշաբթի գիշերը: Ամբիծքը ուրբաթ և շաբաթ, երեկոյեան ժամը 7-ին, իր սեփ. բնակարանում—Երուսալիմսկայա փ., № 6: Յուղարկաւորութիւնը մարտի 15-ին, կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-ին, դէպի Մէյդանի ս. Գէորգ եկեղեցին: Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը: 215. 2—1
(ու. շ.)

Մարիամեան-Յովնանեան Օրիորդաց Դպրոցի Հոգաբարձութիւնը

յայտարարում է, որ կիրակի, մարտի 15-ին, ժ. 12-ին, դպրոցի դահլիճում նշանակված է

ԱՃՈՒՐԴ

դպրոցապատկան քարվանսարային կից նոր կառուցվելիք կրպակների շինութիւնը կապալով տալու համար: Պայմանների հետ կարելի է ծանօթանալ դպրոցի գրասենեակում ամենայն օր ժամը 10-ից մինչև 12-ը:
(չ. ու. շ.) առ. 204. 3—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

եկող հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Էնֆիաճեանցի:
Տելեֆօն 695

Ե. Գ. ՖԷԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, $8^1/_2$-ից մինչև $9^1/_2$, ներքին հիւանդ.:

Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների:

Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի:

Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին:

Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, $11^1/_2$-ից մինչև $12^1/_2$ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ:

Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը:

Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԷԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը:

Բ. Ս. ՄՈՒՍԽԷԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—$2^1/_2$ ժ., աչքի հիւանդ.:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Գ. ՄԻՐԶՕՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:

Ն. Գ. ՁԻՁԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:

Հիւանդանոցում կատարվում են միկրոսկօպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղիկ պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն: Վճար խորհրդի համար 50 կօպէկ:
(օ. մ.) ա. 38. 100—34

ՅԻՇԵՑԷՔ ԶԱՏԿԻ ԱՂՔԱՏՆԵՐԻՆ

Իւրաքանչիւր տարի Ծննդեան և Զատկի տօներին մեզ դիմում են կարօտեալներ օգնութիւն հասցնելու իրանց:

Եւ կան այնպիսի խեղճեր, որոնք այս ու այն տեղում մերժում ստանալուց յետոյ իրանց յոյսը դրած են լինում այն փոքրիկ նպաստների վրա, որ կը ստանան նրանք տօներին:

Ճիշդ է, պատահում են դիմողների մէջ և այնպիսիները, որոնք փորձառու մուրացկաններ են և աշխատում են ամեն մի հիմնարկութիւնից բաժին վերցնել իրանց համար, բայց տօնական կարօտեալների մէջ շատ կան այնպիսիները, որոնք սովոր չեն մըշտական ժողովարարութիւն անելու, մի կերպ կառավարվում են և միայն բացառիկ դէպքերում դիմումներ են անում այս ու այն հիմնարկութեան:

Տօներին նպաստ խնդրողների մէջ յաճախ տեսնում էք չափազանց քաշվող, ամաչող անձերի, որոնք հազիւ շշնջում են իրանց կարիքների մասին և աւելի արտասուքներով յայտնում, քան խօսքերով արտայայտում իրանց վիշտը:

Օգնել անհրաժեշտ է:

Վերջին տարիները իրանց անակընկալներով քայքայեցին երկրի տնտեսական կեանքը և միևնոյն ժամանակ այնպէս սաստիկ բարձրացրին մթերքների գները, որ անկարելի դարձաւ ապահովել ապրուստը նախկին հասոյթներով: Այդ պատճառով մի կողմից հանդէս եկան մեծ թւով անգործներ և տնանկներ, միւս կողմից նախկին փոքր ի շատէ ապահովվածները անցան դէպի մշտական կարօտեալների շարքը:

Խմբագրութիւնները և բարեգործական հիմնարկութիւնները լաւ գիտեն, թէ որքան բազմացել է աղքատների թիւը ներկայումս: Ամեն օր տասնեակ անձեր կարում-կանգնում են դռների առաջ և աղիողորմ խօսքերով հայցում գթութիւն դէպի իրանց թշուառ վիճակը:

Տօնական նպաստը, անշուշտ, ժամանակաւոր, րօպէական մի օժանդակութիւն է. բայց նա պատճառում է մեծ մխիթարութիւն շատ ընտանիքների, որոնք տենչում են գոնէ տօն օրերին փոքր «ինչ ժպտուն նայել կեանքին», որ դառնացել է նրանց համար իր սովորական ընթացքով:

Յիշեցէք այդ աղքատներին և հանեցէք ձեր միջոցների գոնէ համեստ մի մասը Զատկի աղքատների համար:

Նրանք սպասում են նպաստին:

Օգնեցէք նրանց մասնաւոր կերպով, օգնեցէք և այն հիմնարկութիւնների միջոցով, որոնց սովորաբար դիմում են կարօտեալները:

Որքան էլ փոքր լինեն նպաստները, նրանք յայտնի դէպքերում որոշ դրական օգնութիւն են հասցնում կարօտեալներին:

Ա. Քալանթար

ՄԱՋԱՌ ԿԱՆԱՆՑ ՔԱՅԼԸ

Պետ. Հեռ. Գործակալութիւնը հաղորդում է Վիեննայից հետևեալ ուշագրաւ լուրը.

«Ունգարական բոլոր կանացի դաշնակցութիւնները, թւով մօտ 70, դիմեցին հեռագրով Ֆրանց-Յովսէփ կայսրին, ասելով. «Ամենախորին յարգանօք դիմում ենք մենք, մաջառ մայրերը, կանայք և քոյրերը, ձերդ մեծութեան գթած և հայրական սրտին և խնդրում ենք ողորմածաբար համաձայնել յանձնել Աւստրօ-Ունգարիայի և Սերբիայի միջև ծագած վէճը Հաագայի միջնորդ դատարանին»:

Մաջառ կանայք ոյժ են տալիս այն մեծ գաղափարական ծրագրին, որի իրագործման համար ամբողջ տարիներից ի վեր երկրագնդի բոլոր խաղաղասէրները տքնում են և աշխատում: Եւ ճշմարիտ, կա՞յ աւելի արդարացի, աւելի նպատակայարմար մի ուրիշ միջոց երկու երկրների և ազգերի միջև ծագած մի որևէ վէճ լուծելու անաչառօրէն, իրաւօրէն, այն րօպէին, երբ կրքերը երկու կողմից էլ սաստիկ յուզված են, քան միջնորդ, իրաւարարական դատարանը:

Ոչ ոք պատերազմի սոսկալի աղէտներն այնքան չէ կարող զգալ, ոչ ոքի այնքան չեն հարուածում, ջլատում պատերազմի հետևանքները, որքան կնոջ, մօր և քրոջ:

Եւ կեցցեն մաջառ կանայք, մայրերը և քոյրերը, որոնք իրանց ձայնը բարձրացրին անագորոյն և իր հետևանքներով սոսկալի, հրէշաւոր պատերազմի առաջ, որ ուրիշ բան չէ, քան կազմակերպված մարդասպանութիւն:

Հ. Առաքելեան

ԱՒՍՏՐՕ-ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄԸ

Վիեննա, 11 մարտի

«Նէօյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէն» տպել է իր թղթակցի Միլօվանովիչի հետ ունեցած խօսակցութիւնը: Միլօվանովիչը յայտնել է, որ Սերբիան այժմ միանգամայն հնազանդվում է Եւրօպայի դատավճռին: Սերբիայի սպառազինումը, որ շատ հեռու է ամբողջութիւնից, կրում է պաշտպանողական բնաւորութիւն, որով Սերբիան պատրաստ է զինաթափ լինել, հէնց որ նրան երաշխաւորութիւններ կը տրվեն, որ նա յարձակման չի ենթարկվի: Սերբիայի մամուլն ազատ է, այդ պատճառով կառավարութիւնը չէ կարող բաւարարեցնել նրա տոնը փոխելու աւստրիական ցանկութեան: Ժողովրդի յուզմունքը պէտք է ուրիշ ելակէտ գտնէ: Եթէ նոյնիսկ կառավարութիւնը կարող լինի ազդել մամուլի վրա, նա այդ վտանգաւոր կը համարէ, որովհետև չէ կարելի պահանջել, որպէսզի ծեծվող երեխան լաց չը լինի: (Հ. Գ.)

Ցետինիէ, 11 մարտի

Առարկելով «Նէօյէ-Ֆրէյէ Պրեսսէին», իբր Սերբիան ոչ մի դաշնակից չունի, պաշտօնական «Գլաս Չերնօգօրցա» լրագիրն ասում է, որ Չերնօգօրիան անյողդողդ կանգնած է Սերբիայի թիկունքին Բօսնիայում կենտրոնացած սերբիական շահերը պաշտպանելու համար: (Հ. Գ.)

Վիեննա, 11 մարտի

Այսօր անհանգիստ օր է: Վիեննայում և Բուդապեշտում կուրսերը սաստիկ ընկան բօրսայում: Երեկոյեան մամուլը դրութիւնը շատ վտանգաւոր է գտնում: «Վիներ-Տագեբլատ», սովորաբար ամենազգոյշը մեծ լրագիրներից, գրում է. «Հօրիզօնը կատարելապէս մռայլվեց, խաղաղութեան շանսերը գնալով պակասում են: Արդէն ակներև է, որ միջնորդութեան փորձերը հետևանքի չեն հասցնի: Յայտնի է, որ անգլիական դեսպանը Էրենտալին առաջարկեց անգլիական առաջարկութիւնը, որը անընդունելի եղաւ: Էրենտալի հակառաջարկութիւնը ձևակերպեց աւստրիական պահանջների մինիմումը: Անգլիան այսօր պատասխանեց: Նրա պատասխանը ապացուցանում է ներկայ դիպլօմատիական քայլի անհետևանք մնալը: «Նէօյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէ» և «Ցայտ» նոյնպէս հաղորդում են, որ անգլիական առաջարկութիւնը ընդունվելու քիչ շանսեր ունի, որովհետև Անգլիան կամուրջ է կառուցանում ռուս և աւստրօ-ունգարական հակասական տեսակէտների միջև:

Բուդապեշտի կառավարչական շրջաններից «Նէօյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէի» ստացած տեղեկութիւնների համեմատ, Ֆօրգաչ պէտք է հինգշաբթի վճռական առաջադրութիւններ անի Բելգրադում: Այժմ, ի նկատի ունենալով նոր առաջարկութեանը պատասխանելու անհրաժեշտութիւնը, այդ քայլը յետաձգվում է միայն երկու-երեք օրով:

Շտապ գործելը, լրագրի կարծիքով, զինւորական խորհրդածութիւններն են պահանջում: (Հ. Գ.)

Վիեննա, 11 մարտի

«Նօր. Բիւրօյին» հաղորդում են Զագրեբից. «Պահեստի զինւորներին ուղարկելու առիթով տեղի ունեցան հակա-սերբիական ցոյցեր. ժողովրդի ահագին ամբոխը ուղեկցեց զօրքերին դէպի կայարան «կեցցէ զօրքը, կեցցէ Ֆրանց-Յովսէփը, կորչի Սերբիան, կորչի Պետր Թագաւորը» աղաղակներով: (Հ. Գ.)

Վիեննայից հեռագրում են «Нов. Вр.» լրագրին, որ այնտեղ Պետերբուրգից ստացվել է հետևեալ լուրը.

«Ռուսաստանը յայտնեց, որ ոչ մի դէպքում չէ միջամտելու պատերազմին: Պետերբուրգում կայացել է զինւորական խորհուրդ, որտեղ պարզվել է, որ Ռուսաստանը անկարող է զէնքի կանչել մինչև իսկ 100 հազար զօրք: Մամուլը հաղորդում է, որ այն տեղեկութիւնը, թէ Ռուսաստանը հրաժարվում է Սերբիային օգնելուց, բղխում է Բերլինից, ուր լաւատեղեակ շրջանները իմացել են Պետերբուրգից, որ սերբ-աւստրիական պատերազմի չեզոքացումը ապահովված է: Մամուլը ցնծութեան մէջ է, հաւատացնելով որ պետութիւնները, որոնց թւում նաև Ռուսաստանը, վճռական ճնշումն կը գործադրեն Սերբիայի վրա այն խիստ առաջադրութիւններից անմիջապէս յետոյ, որ կանէ Բ. Դուռը: Եթէ Սերբիան դրանից յետոյ էլ չը զիջէ, այն ժամանակ առաջիկայ շաբաթվայ վերջում կը յայտնվի ուլտիմատում, և ապա արդէն՝ պատերազմ: Ռուսաստանի նահանջումը քննադատվում է չարախնդօրէն: Բազմաթիւ խօսակցութիւնների առիթ է տալիս Վիլհելմ կայսրի Ռուսաստան ուղարկած նամակը, որով խնդրվում է սանձահարել ռուսական հայրենասիրական մամուլը»:

Վերջին օրերս Պետերբուրգի սերբիական դեսպանատունն են մտնում բազմաթիւ զինւորականներ և առաջարկում իրանց ծառայութիւնը որպէս կամաւորներ: Բացի դրանից ամենայն օր մեծ քանակութեամբ խնդիրքներ են ստացվում միևնոյն խնդրի առիթով նաև գաւառներից: Շատերը խնդրում են պատասխանել հեռագրով, թէ ուր պիտի գնան՝ Բէլգրադ թէ մի որևէ ուրիշ քաղաք: Ոմանք խնդրում են ճանապարհածախք տալ գնալու համար: «Рѣчь» լրագրի ասելով, խնդրատու-կամաւորների գլխաւոր մասը ռուս-ճապօնական պատերազմին մասնակցող պահեստի զինւորներն են: Առ այժմ այդ բոլոր առաջարկներն անպատասխան են թողնվում:

Վիեննա, 11 մարտի

Բուդապեշտում տրամադրութիւնը յոռետես է: «Վինէր-Տագեբլատին» հեռագրում են Բուդապեշտից. «Մինիստրների խորհրդի այսօրվայ նիստից յետոյ պարլամենտական շրջաններում այն համոզմունքն է յայտնվում՝ թէ պատերազմը անխուսափելի է: Պետութիւնների միջնորդութիւնը անաջող է համարվում»: «Ապօլգար» լրագիրը Վեկերլէին վերագրում է հետևեալ խօսքերը թէ՝ ռազմագիտական տեսակէտից աւելի շահաւէտ է այժմ սկսել պատերազմը: «Պեստի Նապլօ» գրում է. «Միապետութեան քաղաքականութեան ղեկավարները եկան այն համոզման, թէ անհրաժեշտ է հաշիւները վերջացնել Սերբիայի հետ, և գտնում են, որ հազիւ թէ երբևիցէ այնքան նպաստաւոր մոմենտ լինի, որպէս այժմ»:

Վիեննայի բօրսան վերջերս մի փոքր ամրացաւ, ի նկատի ունենալով տեղեկութիւնները Նովակովիչի ճառի մասին և Սերբիայի խաղաղ դիտաւորութիւնները և նրա պատրաստակամութիւնը կանգնեցնել մօբիլիզացիան:

Աւագների ժողովը առանց վիճաբանութիւնների ընդունեց նորակոչներին վերաբերեալ օրինագիծը: Յայտարարելով ձայնատւութեան հետևանքների մասին, աւագների ժողովի նախագահ իշխան Վինտիշգրէց ասաց. «Օրինագիծն ընդունվեց առանց վիճաբանութիւնների: Այն րօպէին, երբ ամենքը սպասում էին պատգամաւորների ժողովի հայրենասիրական պատրաստականութեան նոր արտայայտութեան՝ կատարել փառաւոր զօրքի պահանջները, չը կորցնելով այն յոյսը, որ մեր հայրենիքի համբերատար ջանքերը աջողութեամբ կը պսակվեն,—պէտք է յուսանք, որ ոչինչ այնպիսի բան չի անվի, որ կարող լինի վնաս հասցնել դրութեանը և միապետութեան պրէստիժին»: (Հ. Գ.)

Բուդապեշտ, 11 մարտի

Պատգամաւորների ժողովում սօցիալիստ Մէզէֆի հարցապնդում արեց մինիստր-նախագահին արտաքին դրութեան մասին և խնդրում էր միջնորդել, որ միապետը վերճիռ կայացնի ի նպաստ խաղաղութեան պահպանման: Վեկերլէ պատասխանեց. «Մենք ամեն ճիգ թափում ենք խաղաղութեան բարիքը պահպանելու համար: Մենք ցոյց տուինք մեր խաղաղ տրամադրութիւնը մինչև այն սահմանը, որից չէինք կարող անցնել առանց խախտելու մեր շահերը, մինչև անգամ մեր ինքնագիտակցութիւնը: Եթէ մեր ազնիւ դիտաւորութիւնները աջողութեամբ չեն պսակվի, եթէ անհրաժեշտութիւնից ստիպված մենք կը կանչվենք կռւի դաշտը, այնուհետև մենք կը պահանջենք բոլորից, որոնց թւում և հարցապընդումի անողից, որպէս զի այնտեղ, ուր կարտայայտվի ազգի ոյժը, ոչ ոք չաշխատէ թուլացնել նրան վճռական յայտարարութիւններով» (բուռն հաւանութիւն): Պատգամաւորների ժողովը ընդունեց պատասխանը ի տեղեկութիւն: (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգից հեռագրում են Բագուի թերթերին.

Մինիստրների խորհրդի մէջ քննվել է «Կովկասեան հարցը»:

Պետական Դումայի աջակողմեանների ֆրակցիան մի բանաձևով խիստ լեզւով դատապարտում է Խոմեակօվին այն բանի համար, որ նա հրաժարվել է ձեռք տալ Սազօնովիչին:

Ելեցկի սօյիւզնիկներից մէկը մենամարտի է հրաւիրել Խոմեակօվին՝ Մարկօվին հասցրած վիրաւորանքի համար:

Կոմս Լ. Ն. Տօլստոյի հիւանդութիւնը սաստկացել է և դրութիւնը լուրջ երկիւղ է ներշնչում:

Հիւանդացել է Չերտկօվը: Նրա արտաքսումը առ այժմ յետաձգված է մինչև կառողջանայ:

Կոմսուհի Տօլստոյը լրագիրների մէջ զետեղված իր նամակով բողոքում է Եասնայա Պօլեանայից Չերտկօվին արտաքսելու դէմ:

Վաճառական Բարիկօվը Պետական Դումային ներկայացրած մի գրութեամբ, մեղադրելով ծովային մինիստրութեան պաշտօնեաներին կաշառակերութեան մէջ, ի միջի այլոց յիշում է, որ նա ինքն էլ վճարել է այդ նպատակով 18,000 րուբլի:

Մտադրութիւն կայ դատաստանական պատասխանատւութեան ենթարկել այն վերատեսուչներին, տեսուչներին ու պրօֆեսօրներին, որոնք համակրութիւն էին յայտնել Նօվօրօսսիյսկի համալսարանի տեսուչ Զանչևսկուն և նրա օգնական Վասկօվսկուն:

Հռոմ, 11 մարտի

Գահական ճառով բացվեց պարլամենտի նստաշրջանը պատգամաւորների նոր կազմով։ Թագաւորական տան անդամներին՝ թէ պարլամենտ գնալիս և թէ պարլամենտում ցնծագին օվացիաներ արին։ (Հ. Գ.)

—

Բեռլին, 11 մարտի

Մամուլը մատնանշում է, որ արևելեան ճգնաժամը սուր կերպարանք է ստացել անգլիական հաշտեցուցիչ քայլի հետ միասին։

«Բերլինէր Տագէբլատին» Հռոմից հեռագրում են, որ Րիֆատ փաշան մատնանիշ է արել Իտալիայի հետ եղած սրտագին յարաբերութիւնների վրա և ասել է, որ Թիւրքիայի համար կրէտական հարց գոյութիւն չունի, և յոյս յայտնեց, որ բալկանեան ճգնաժամը շուտով կը լուծվի։ Րիֆատ փաշան կօնֆէրէնցիան անխուսափելի է համարում, սակայն այն պայմանով, որ նախօրօք ծրագրի բոլոր կէտերը պարզված կը լինեն։

Րէյխստագը ձեռնարկեց ծովային բիւջէի քննութեան։

Սօցիալ-դեմօկրատ Զինգէր յայտնեց, որ անգլիական և գերմանական կառավարութիւնների բանակցութիւնները նաւաշինութեան մասին դեռ քննութեան կենթարկվի պետական կանցլէրի դիւանատան ծառայողների ցուցակը քննելու ժամանակ։ Սօցիալ-դեմօկրատական կուսակցութիւնը իրան իրաւունք է վերապահում այն ժամանակ աւելի մանրամասն խօսել։ Ազատամիտների ներկայացուցիչների պարզաբանվելուց յետոյ ծովային բիւջէն ընդունվեց համարեա առանց վիճաբանութիւնների։ (Հ. Գ.)

—

Բեռլին, 11 մարտի

«Բերլ. Ցայտ.»-ը հաղորդում է, որ Պրագայում, «Ֆրանս-Յովսէփ» կայարանում, 11-րդ հետևակ զօրքի առաքման ժամանակ, զօրքերի մի մասը հրաժարվեց վագօն նստել։ Մի քանի զինւորների հարկ եղաւ զինաթափ անել և ուժով վագօն ներս գցել։ Օֆիցէրներից մինի հասցէին լսվեցին սպառնական բացագանչութիւններ, նկատողութեամբ, որ առաջին գնդակը կուղղվի նրա դէմ։ (Հ. Գ.)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Վիէննա, 11 մարտի

«Կոր.-Բիւրօյին» հեռագրում են Սալօնիկից. «Դիբրի մօտերը ընդհարում տեղի ունեցաւ թիւրքաց զօրքերի և ալբանացի հրոսակապետ Ազիս-Զակի միջև։ Վիրաւորվեցին պօրուչիկը և 11 զինւորներ, սպանվեցին 4 զինւորներ։ Կռիւը շարունակվում է։ Զօրքերը ամրութիւններ են ստանում»։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պօլիս, 6 մարտի

Այստեղի նաւահանգստային ընկերութիւնը (Sociète de quais) մօտ օրերս դատարանում տարաւ իր ունեցած գործը Ստամբուլի համալների հետ, որոնք անմիջական կերպով ծանրութիւններ էին կրում մաքսատնից և, միևնոյն ժամանակ, կատարում էին բոլոր անհրաժեշտ ձևականութիւնները ապրանքները դատարկելիս։ Երէկ երեկոյեան համալները, տեղեկանալով դատավարութեան ելքի մասին, գործադուլ յայտարարեցին։ Ոստիկանութիւնը 200 զինւորներով հարկադրեց համալներին հեռանալ այն տեղից, ուր նրանք փողոցի մէջ ժողով էին գումարել։ Այսօր գործադուլարարները արգելում էին ուրիշ բանւորներին աշխատել, վերադարձնելով բարժերի մէջ բեռնաւորված ապրանքները նորից մաքսատուն։ («Р. Сл.»)

—

Կ. Պօլիս, 11 մարտի

Արտաքին գործերի մինիստր Րիֆատ փաշան կը գայ շաբաթ օրը։ Նա Սօֆիա կը հասնէ Բելգրադի վրայով։ Մինչև նրա գալուստը թիւրք-բուլգարական բանակցութիւնները և պալատում աւստրօ-թիւրքական արձանագրութեան քննութիւնը յետաձգված են։ (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Թեհրան, 11 մարտի

Որովհետև երկիրը խաղաղեցնելու միջոցներ մշակող յանձնաժողովի անդամներ նշանակվեցին առաւելապէս ռէակցիօն ուղղութեան մարդիկ, ազգաբնակութեան մէջ նկատվում է հիասթափութիւն։ անվստահութիւն է արտայայտվում դէպի կառավարութիւնը, կասկածելով նրա վստահացումների անկեղծութեանը։ Թիւրքաց դեսպանատանը ապաստանած պարսիկների պատգամաւորները հրաժարվում են յաճախել յանձնաժողովի նիստերին։

Շահի կառավարութիւնը բողոք ուղարկեց թիւրքաց դեսպանատանը ապաստանածների պարագլուխ Սադրուլ-Ուլմի գործողութիւնների դէմ, որ կոչեր է ուղարկում թմփառական ցեղերի առաջնորդներին, հրաւիրելով նրանց շարժվել դէպի Թեհրան։

Րաշտի անջումանը բոլոր միսիաներին բողոքեց, որ ռուս կօզակներ են եկել Էնզելի։ (Հ. Գ.)

—

Թեհրան, 6 մարտի

Սահմանադրութեան ջերմ կողմնակից արտաքին գործերի մինիստր Սաադ-Դօվլէն, խորապէս վրդովված շահի գրգռիչ վարմունքից, յայտնեց ռուսական դեսպանութեանը, որ շահը կրկին անգամ խաբեց ժողովրդին, այդ պատճառով էլ ինքը՝ Սաադ-Դօվլէն հրաժարական է տալիս։

Շահի որոշման փոխվելը և ապա Սաադ-Դօվլէի արած յայտարարութիւնը զօրեղ տպաւորութիւն թողեց մեր դեսպանութեան վրա, որովհետև դեռ ևս նախորդ օրը շահը ցանկութիւն էր յայտնել Հարտվիգին փոխարինող Սաբլինին ընդառաջ գնալ ժողովրդի պահանջներին։ Շահի գործողութիւնների այդ երկդիմութիւնը առիթ տուեց մեր դեսպանութեանը եռանդուն յուշագիր ուղարկելու Բաղէշահ՝ յիշեցնելու, որ շահի այդօրինակ տատանումների շնորհիւ դեսպանութիւնը չէ կարող հաւատ ընծայել նրա ընտրած քաղաքականութեանը և, եթէ այդպէս շարունակվելու լինի, նա կը հրաժարվի այսուհետև որևէ աջակցութիւն ցոյց տալ։ Գիշերը ստացվեց շահի շտապ պատասխանը, որով նա կրկնում էր Սաբլինին յայտնած իր վճիռը, աւելացնելով, որ ռէբի-իւլ-էվել ամսի 2-ին (մօտաւորապէս մարտի 23-ին) իր մարմարէ ապարանքում տեղի կունենայ 70 հոգու առաջին ժողովը բարենորոգումներ մտցնելու հարցի մասին խորհրդակցելու։ Այդ յայտարարութեան շնորհիւ Սաադ-Դօվլէն յետ կանգնեց հրաժարական տալու մտքից և շարունակեց ազգաբնակութեան զանազան դասերից հրաւիրվելիք 70 ներկայացուցիչների ցուցակը կազմել։ Շահին լաւ ճանաչող անձինք նախագուշակում են, որ մինչև այդ ներկայացուցիչների հաւաքվելը, նա էլի մի քանի որոշումներ կը կայացնի՝ թեր ու դէմ ժողովի։

Յեղափոխականները գաւառներում յայտնում են, որ չեն բաւականանայ ոչ մի սահմանադրութեամբ և շարունակելու են կռիւը մինչև շահի գահընկէցութիւնը։

Տուրբէկում ամբոխը ռումբով սպանեց նահանգապետին և նրա փոխարէն նշանակված յայտարարեց մի ազգայնականի, որի առաջին գործն եղաւ առաջարկել հարևան Մէշէդ մեծ քաղաքի ազգաբնակութեանը, որպէս զի նա արտաքսի շահի կողմից նշանակված իր նահանգապետին և նրա փոխարէն ընդունի ազգայնականների առաջադրած թեկնածու Իրկ-Դօվլէին, հակառակ դէպքում սպառնալով աւերել քաղաքը։

Րաշտի յեղափոխականները բոլորովին մօտեցել են Ղազվինին։

Տեղեկութիւններ կան, որ Թեհրանի պաշարմանը մասնակցելու են Սաթթար-խանն ու բախտիարցիների խանը։ («Р. Сл.»)

—

Աստարա, 6 մարտի

Րաշտում կայացել է Գիլանի բոլոր մարտիկների ու կօմիտէտի անդամների ժողովը։

Զինւորական մինիստր Բօհադուր-Ջէնգը ուլտիմատումով պահանջում է 48 ժամվայ ընթացքում Րաշտից հեռացնել բուլգարացի Պանօվին, իբրև դիկտատոր-սեպարատիստի, յեղափոխականի և ընդհանրապէս կասկածելի մարդու։

Հարցը բարդանում է նրանով, որ Պանօվը ունի կողմնակիցների մի խումբ, որը հակառակում է նրա հեռացմանը։ Ազգաբնակութիւնը յուզված է։ («Р. Сл.»)

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

—

Կ. Պօլիս, 3 մարտ

Ազգային երեսփոխանութիւնը, ժամանակէ մը ի վեր, զբաղեցաւ մեծամասնութեան հարցով։ Կարգ մը անդամներ, ժողովին նիստերը արդիւնաւոր ընելու համար, արգելք նկատած են մեծամասնութեան դժուարութիւնը, ու ատոր իբր դարման, իբր նոր միջոց, կառաջարկեն փոխել մեծամասնութեան համար նշանակուած թիւը, այսինքն նուազագոյնի վերածել։

Հարցը պարզելու համար, պէտք է ըսել թէ ժողովը ոևիցէ թիւով մը կրնայ նիստ կազմել, հարցի մը վրայ վիճաբանիլ, լուսաբանուիլ, բայց որոշում մը քուէարկելու համար անհրաժեշտ նկատուած է սահմանադրութեան մէջ՝ 71 ձայներու գոյութիւնը նոյն նիստի մէջ։ Հակառակ պարագային՝ վճիռ, որոշում, ուրիշ ամեն տնօրինութիւն անվաւեր է։

Վերջերս շարունակուած բացակայութեանց երեսէն, յաջորդաբար, կատարեալ ամլութեան դատապարտուած էր ժողովը. մէկ մասը կը փութայ իր պարտականութիւնները կատարելու, ուրիշ մաս մը անփութօրէն բացակայ կը գտնուի։

Առաջարկը զօրեղ բաղխումի հանդիպեցաւ, և բուռն վէճերէ ետքը 71 թիւը, ըստ առաջնոյն, յաղթական կը մնայ սա առարկութիւնով, որ իսկական յանցապարտը ոչ թէ 71 թիւն է, այլ երեսփոխանութեան այն մասը, որ, աթոռ մը ունենալէ ետքը, անփոյթ կը գտնուի և ժողովի նիստերու ատեն թափուր կը թողու։ Երկրորդ առարկութիւն մը, առաջինէն ոչ նուազ զօրեղ, սա է թէ ի՞նչ հաւաստիք կա՞յ, որ 71-ի տեղ 56 թիւ մը վճռական ձայն ընդունուելէ ետքը՝ նոր բացակայութիւններ տեղի չպիտի ունենան։ Այդ մտածումով, սահմանադրութեան մէջ օրինաւոր մեծամասնութիւն ընդունուած 71-ը փոխելէն փրկութեան յայտնի նշան մը չի տեսնուիր։ Քուէարկութիւնով կը մերժուի բերուած առաջարկը։

Հիմա կը վախցուի, որ 71 թիւին ընդդիմադիր պարտեալները՝ իրենք սկսին այսուհետև բացակայ գտնուիլ, որպէսզի փաստ ունենան ըսելու, թէ իրենք իրաւունք ունէին 71 թիւը մերժելու՝ իբրև հիմնական պատճառ ժողովին ամլութեանը։

Միւս մասը, այժմէն նախատեսած այդ պատահականութիւնը, իրաւունք պիտի ունենայ յայտարարելու, թէ երեսփոխանութիւնը գոնէ մասամբ արժանի չէ իր ստացած ժողովրդային քուէներուն և կամ ազգն ինքնին արժան է սահմանադրական իրաւունքներ վայելելու։ Այս պարագային՝ կամ ժողովուրդը սթափած՝ պիտի աւլէ իր ընտրած երեսփոխանները և կամ երեսփոխանները իրենք կը հրաժարին։ Կրնայ ըլլալ որ առաջ եկած խլրտումներէն երեսփոխանութիւնը, խելքը գլուխը ամփոփելով, կը փութայ կատարելու իր ազգային պարտականութիւնները։

Հաւանական է, որ ժողովուրդը աւելի կանուխ սթափի քան թէ երեսփոխանութիւնը։ Սամաթիա, Պօլսի էն ժողովրդական թաղը, տեսնելով իր ընտրած մէկ երեսփոխանին բռնած ուղղութիւնը, և վերջապէս դժգոհ՝ հանրագիր մը կը պատրաստէ՝ բողոքելով իր այդ երեսփոխանին դէմ և յայտնապէս ըսելով թէ «մենք վստահեցանք հրապարակաւ մեզի տուած գրաւոր խոստումիդ ու այժմ տեսնելով ձեր ուղղութիւնը բոլորովին ազգամեա, ետ կառնենք մեր քուէները, խոստովանելով որ սխալած ենք»։

Ինչպէս կերևի, սկսուած շարժումը նոր է բոլորովին. հաւանական է կարծել թէ ուրիշ տեղեր, ուրիշ թաղեր ալ հետևին այդ շարժումին։ Ու այն ատենը, անտարակոյս, մեր երեսփոխանները կը փութան իրենց սահմանադրական պարտականութիւնները կատարելու։

Ներքին գաւառներէ եկած նամակները, յաջորդական հեռագիրները շատ վրդովեցուցիչ են։ Մեր երեսփոխանութիւնը, իր վերջին նիստին մէջ (երեք օր առաջ), վիճաբանութիւններ ըրաւ գրաւոր առաջարկի մը վրայ՝ թէև հարկ է դիմում ընել պարլամենտին և հասկցնել, որ խժդժութիւնները, քիւրդական, թիւրքական, յետադիմական դէպքերը կը կրկնուին ներքին գաւառներու մէջ։

Սակէ առաջ, պատրիարքի միջնորդութիւնով, այդպիսի դիմում մը եղած է արդէն. կրկնութիւնը անպատեհ տեսնուեցաւ սա հիման վրայ, որ պարլամենտը լրջօրէն կը զբաղի այդ հարցերով և կազմած է նոյն իսկ յանձնախումբ մը։

Բարեբաղդութիւնը սա է, որ թէև ամեն կողմէ ջարդի վախեր եկան, բայց կեդրոնէ գացած ազդու հրամաններու վրայ՝ ոչ մէկ տեղ արիւնի. ընդհանրական նոր դէպքեր պատահեցան։

Վերջին մէկ քանի օրուան մէջ Մուշէ առնուած հեռագիրները շատ տագնապալից կը ցուցնեն Մուշ քաղաքի վիճակը կնոջ մը հարցով։

Սակէ վեց տարի առաջ՝ բռնական միջոցներով առևանգուած հայ կին մը, սահմանադրութեան հռչակումէն օգտուիլ ուզելով, փախուստ կուտայ քիւրդական որջէն և կապաստանի ս. Կարապետի վանքը։ Իրեն խորհուրդ կը տրուի, որ իր գոյութիւնովը գուցէ վանքը վտանգէ, որով աւելի լաւ է ուրիշ տեղ մը դիմել։ Կինը հայ գիւղ մը կերթայ և կը կարգուի երիտասարդի մը հետ։ Քիւրդը, տեղեկանալով, երկրորդ անգամ ձեռք կը ձգէ կինը և կը տանի բռնաբար։ Կինը, նոյնպէս, կը յաջողի երկրորդ անգամ պրծիլ այդ գազանի որջէն և կապաստանի հայոց առաջնորդարան։

Թիւրք խուժանը, լուրը առնելուն պէս, զինեալ կը շրջապատէ. կառավարիչն ալ կը հասնի ոստիկաններով և կինը դուրս կը հանեն ընդդէմ ըսելով թէ՝ ան իսլամացած է արդէն և գաւուրները իրաւունք չունին անոր վրայ։ Հայ ժողովուրդը, այդ դէպքերու վրայ սարսափահար, ինքզինքը կը տեսնէ անապահով դրութեան մէջ։

Եղելութիւնը հեռագրով քանիցս կրկնուեցաւ այստեղ։ Մուշի առաջնորդը, երեսփոխանը, պատրիարքարանը դիմում ըրին եպարքոսին, ներքին գործերու մինիստրութեան խորհրդականին։ Բայց ինչպէս կերևի, խորհրդական էֆէնդին, նեղմիտ և մոլեռանդ, աւելի կը սիրէ յետադիմական կառավարիչէ մը հեռագրուած պղտոր տեղեկութիւնները լսել, քան ուրիշ աղբիւրէ առնուած ստոյգ ծանօթութիւններէն օգտուիլ։

Այսպէս, կնոջ մը համար՝ Մուշը ամբողջ տագնապի մէջ է. թիւրք, քիւրդ, ոստիկան, կառավարիչ հարցին մէջ են ու ակռայ կը կրճտեն։ Ի՞նչ ընել, ինչպէս ճար մը գտնել։ Կինը կը պոռայ թէ ինք մարդկային իրաւունքներէ զրկեալ մըն է, իր ազգին ու իր եկեղեցիին կապաստանի։ Անդին կառավարութիւն մը, մոլեռանդութիւնով գինուած իր դէմը, սուրը կը վերցնէ անոր գլխուն վերև, կը սպառնայ և կը ստիպէ, որ դառնայ քիւրդին որջը և կինը ըլլայ, կենակիցը ըլլայ այն գազանին, որ սպանած է իր եղբայրը, իր ծնողքը, իր տագրը, և անոնց արիւններուն մէջէն քալելով, բռնաբար քաշքշուած, տարուեր էր մարդասպան գազանին որջը՝ այդտեղ ապրելու, այդտեղ սիրելու և սիրուելու։ Շահէն

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

Վան, 12 փետրվար

Երկար տարիներ անապահովութեան երեսէն գիւղացի ժողովրդի ոգեսպառում և արտաքին աշխարհի ու իր յարաբերութեան չգոյութենէն երկրի ընդհանուր լճացում յառաջ եկած է։ Ոչ մշակութեան մէջ գիտական նոր սիստեմներ ու մեքենաներ մտած և ոչ հողի գրկէն անոր բնական հարստութիւնները դուրս բերուած են։ Մի հարուստ երկիր՝ որ ակամայ աղքատ և թշուառ կայրի։ Ամեն անգամ, երբ օտար ուէէ ընկերութիւն առաջարկած է հանքերը շահագործել, երկաթուղիներ շինել, շոգենաւեր բանեցնել, կառավարութիւնը միշտ արգիլած է։ Ամեն անգամ, երբ երկրէն, ժողովրդէն ուէէ տնտեսական, գիտական ձեռնարկ եղած է, օրինակ նոր գործիքներ, մեքենաներ բերել, ջաղացք և այլն հաստատել, խափանիչ ձեռքեր շուտով քանդած են զանոնք։

Մի քանի օրինակներ.

Վանայ ծովի վրայ շոգենաւեր բանեցնելու հարցը երկար պատմութիւն ունի։ Եւր. ընկերութիւն մը շատ թախանձեց այդ մասին։ Մինչև իսկ գրուեցաւ որ շոգենաւերու մեքենաները Լոնդոնի այս-ինչ գործարանին յանձնուեցան, կառավարութիւնը գնեց, ճամբայ հանեց, պիտի ղրկէ, հասնելու վրայ են, այսքան մեծութիւն, այսքան արագութիւն ունին, հասան Տրապիզոն և այլն և այլն. բանից դուրս եկաւ, որ եւրոպացիք խաբելու համար էին այդ սուտ լուրերը, և երբ ասոնք կրկին դիմում ըրին ժամանակ մը անցնելէ վերջ, պաշտօնական զեկոյց մը յայտարարեց, որ Վանայ լճի վրա շոգենաւեր բանեցնելու իրաւունքը կը պատկանի ն. մեծութեան անձնական գրպանին, որ կը նշանակէր թէ այդ մասին խորհելն իսկ այնուհետև աւելորդ էր, վասն զի ինք սուլթանը պիտի հոգար(?)։ Վանայ վիլայէթի մէջ Ջանիկ գիւղի մօտ կայ աղի աղբիւր մը, որ կը մատակարարէ ընտիր աղ։ Սակայն այդ աղբիւրը առատացնելու ոչ մի ջանք թոյլատրելի չէ, ինչպէս նաև ձմեռները անոր ջուրը—դրամը, կերթայ ծով թափուելու։ Ինչու, վասնզի ամառն արևը պիտի զատէ աղը ջրէն և եթէ շատ աղ արտադրվի, փասս կըլլայ (?), գինը կիջնէ (սովորականը՝ քիլօն 4 կօպ. է)։ Տնուսի մօտի աղի աղբիւրի մեծ մասը արդէն միշտ և ամեն ժամանակ ծով կը թափուի։

Գործծոթի նաւթահանքը երկար տարիներ ուշադրութիւն գրաւած է։ Մասնագէտներ հաստատած են, որ ընտիր և առատ նաւթ կրնայ տալ այդ գաւառը, բայց ի՞նչ ընես, երբ ամբողջ ժամանակ քարիւղը ջրի երեսէն կը հոսի, դաշտերը կը ծածկէ և գիւղացիք փոքրիկ ամաններով վերցնելով կը վառեն ճրագներու մէջ։

Ուրախ եմ ըսելու, որ ընկերութիւն մը կազմուեցաւ այս նաւթահանքի շահագործութեան համար։ Հրապարակ հանուեցան բաժնեթուղթեր 5-ական ոսկի արժէքով և քիչ ժամանակի մէջ հայերու և թիւրքերու կողմէ գնուեցան։ Մեծ յոյս կայ փորձի յաջողութեան մասին, որու հետ կապուած են երկաթուղիի հաստատութեան և ամբողջ վիլայէթի անգործ և քաղցած աշխատաւորութեան սփոփանքի խնդիրը։ Կիրակոս

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

—

Պետ. Խորհրդից և Դումայից հաւանութիւն գտած օրէնքը՝ յատուկ գումար յատկացնելու մասին ներքին գործերի մինիստրի տրամադրութեան տակ այն ընկերութիւններին տալու համար, որոնք օգնում են քաղաքական նպատակներով կատարված սպանութիւններից վնասվածներին ու նրանց ընտանիքներին։

1909 թւին բաց թողնել պետական գանձարանից 25,000 րուբլի ներքին գործերի մինիստրի տրամադրութեան ներքոյ՝ քաղաքական հողի վրա կատարված սպանութիւններից վնասվածներին և նրանց ընտանիքներին օգնելու համար։

Ստորագրեց Պետ. Խորհրդի նախագահ՝
Ակիմօվ

Իսկականի վրա Նորին Կայսերական Մեծութեան ձեռքով մակագրված է՝ «Հաւանել յիշեալի պէս»։

Ցարսկոյէ-Սէլօ, 13 փետր.

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐՄԱՒԻՐՈՒՄ

—

«Терекъ» թերթը հաղորդում է, որ ներկայումս Արմաւիրի մէջ մեծ յուզումն է առաջ բերել այն իրողութիւնը, որ տեղական հարուստ վաճառականներից և կապիտալիստներից շատերը, բոլորովին բարեյոյս անձինք, այն է վաճառականներ Այվազեան, Կուսիկեան, Գիւրջիեան, Սեֆէրեան, Գասպարեան և Խաչատրեան, ձերբակալված են և ուղարկված Եկատերինօդարի բանտը։

Սրանք ամենքը տեղական վաճառականութեան սիւներն են, որոնք երբէք համակրութիւն չեն տածել դէպի յեղափոխական շարժումը, որովհետև այդ շարժումը, ամենից առաջ, հարուածում էր նրանց գրպանը։ Մի շաբաթ սրանից առաջ այդ անձինք հարցաքննութեան են ենթարկվում. Նրանց հարցնում են ամենից առաջ այն մասին, թէ վճարե՞լ են նրանք «Դաշնակցութիւն» հայ յեղափոխական կուսակցութեան դրամարկղին դրամ, ե՞րբ, ո՞րքան, ի՞նչ պահանջով և արդեօք ունե՞ն պահանջողական նամակներ, անդորրագրեր կամ ստացագրեր։ Մարտի 4-ին այդ անձանց մօտ խուզարկութիւն է կատարվում։ Գրեթէ ամենքի մօտ գտնում են զէնք. խուզարկութիւնից յետոյ ձերբակալվում են և ուղարկվում Եկատերինօդարի բանտը։ Մարտի 4-ին հարցաքննութեան են ենթարկվում և տեղական վաճառականութեան միւս ներկայացուցիչներին։

Դրութեան տրագիզմը, ասում է այն լրագիրը, որից քաղում ենք այս տեղեկութիւնները, նրա մէջ է կայանում, որ 1907 թւից յիշեալ անձինքն են ամենախոշոր վճարողները ոստիկանութեան ուժեղացված շտատ պահելու համար, որ հարկաւոր եղաւ դրամաշորթների դէմ կռւելու համար։

ԻՆՉՊԷՍ Է ՍՊԱՆՎԵԼ ԳԱՊՕՆԸ

—

Մի քանի ժամանակ առաջ մենք հաղորդել էինք, որ ինժեներ Րուտենբերգը ֆրանսիական «Մատէն» թերթի մէջ զետեղած իր նամակով յայտնել էր՝ թէ ինքն է սպանել Գապօնին։

Այժմ «Пет. Газ.» լրագրի խմբագրութիւնը զետեղել է մի նամակ, որը պօստով ստացել է նա Գապօնի սպանութեանը մասնակցողներից մէկից, «ընկեր Վլադիսլաւ» ստորագրութեամբ։

Այդտեղ Գապօնի սպանութեան մասին հետևեալ մանրամասնութիւններն են հաղորդվում։

«Սպանութիւնից 3 շաբաթ առաջ,—գրում է Վլադիսլաւը,—ինձ մօտ, որպէս սօց.-յեղափոխականների կուսակցութեան Պետերբուրգի կօմիտէտի յանձնարարութեամբ բանւորական շրջաններից մէկի կազմակերպողի, եկաւ ընկեր Րուտենբերգը և, Պետերբուրգի կօմիտէտի անունից ներկայացնելով համապատասխան մանդատներ, խնդրեց մատնացոյց անել մի քանի վստահելի, գիտակից բանւորներ։ «Կայացել է,—ասաց նա,—կենտրոնական կօմիտէտի վճիռը Գապօնին և Րաչկօվսկուն սպանելու մասին»։

«Այն հարցին, թէ ինչու անպատճառ բանւորներ են հարկաւոր, նա պատասխանեց, որ բանւորական գործը դաւաճանող Գապօնը պէտք է ոչնչանայ նաև բանւորների ձեռքով։

«Համաձայնվելով այդ պատճառաբանութեանը, ես տուի 8 հոգու անուններ, որոնցից վերջնականապէս ընտրվեցին 5 հոգի և իմ ղեկավարութեամբ, սպանութիւնից մի օր առաջ, գնացին Օզերկի, ուր գիշերը աննկատելի կերպով մտանք ամարանոցի ներսը և այնտեղ սպասեցինք ամբողջ օրը մեղադրեալներին, որոնց պէտք է բերէր ընկեր Րուտենբերգը։

«Ես անձամբ կէսօրից սկսած հսկում էի կայարանից ոչ հեռու, որպէսզի աննկատելի կերպով հետամտէի նրանց և օգնէի ընկեր Րուտենբերգին այն դէպքում, եթէ Գապօնը և Րաչկօվսկին ինչ-որ կասկածից դրդված ուզենային յետ փախչել կայարան։ Վճռված էր նոյնիսկ չը խուսափել անզգոյշ քայլից և գնդակահարել նրանց հէնց փախչելու ժամանակ։ Գնացքը եկաւ Պետերբուրգից և մի 20 րոպէ յետոյ ես տեսայ յուզված Րուտենբերգին, որ միայնակ էր վերադառնում ամարանոց։

«Նա հաղորդեց, որ միայն Գապօնն է եկել։

«Խորհրդակցելուց յետոյ վճռեցինք, որ այլևս ուշ է և աննպատակայարմար նահանջել։ Ուստի Րուտենբերգը վերադարձաւ կայարան նրան բերելու։ Իսկ ես արեցի հարկաւոր կարգադրութիւնները, և 3 բանւորներին ուղարկեցի մօտակայ անտառը։

«Քիչ յետոյ եկան Րուտենբերգը և Գապօնը։

«Գապօնը ինձ տեսնելով հարցրեց.

«— Ո՞վ է սա։

«— Ամարանոցի պահապանն է,—պատասխանեց Րուտենբերգը և առաջարկեց ինձ լուսաւորել։ Ես վառեցի մոմը և առաջնորդեցի նրանց ուղղակի դէպի այն սենեակը, ուր սպասում էին մեզ մեր միւս երկու ընկերները և ուր վերջում գտնվեց նրա դիակը։

«Նկատելով երկու հոգու ևս, Գապօնը գունատվեց և նրա ձայնը երկիւղից սկսեց դողալ՝ երբ հարցնում էր թէ ինչ մարդիկ են սենեակում հաւաքվածները։

«Րուտենբերգը յայտնեց իրողութիւնը։ Գապօնը նրա ոտքերն ընկած աղերսում էր խնայել իրան, համբուրում էր նրա ձեռքերը և նոյնիսկ լալիս էր։

«Ի հարկէ, այդ բոլորը անցաւ անօգուտ։ Նրան գլորեցինք յատակի վրա և խեղդեցինք։

«Կէս ժամից յետոյ Գապօնի դիակը դըր-

վեց ամսվան դրութեան մէջ, ինչ գրութեան մէջ որ գտաւ նրան զատասխանատուլ հրկանելուցիւն:

«Ազատութեան մինչ դուրս եկանք և մեր վրա ընկերակցի ռեա մասին վերաքարտված Պետերբուրգը»:

Բուհասկերգում նամակից արդէն յայտնի է, որ Բուտկովհան նախագրուայլ էր Աբէթը: Եւ վերջինիս մասնակցութեան նորհիւ նա ազատուեց պատասխանատու պայմանից:

ՀԱՇՏԱՊԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ

Ներքին գործերի մինիստրութեան թոյլտուութեամբ, ներկայ տարւայ յունիսի 10—20-ը, Մոսկվայում տեղի կունենայ Ռուսաստանի հաշտապանների առաջին համագումարը, որի նախաձեռնութիւնը պատկանում է Մոսկվայի հաշտապանների ընկերութեան: Համագումարի օրակարգը կազմուած է հետևեալ կերպով.

I) Հաշտապանների պրոֆեսիոնալ գրութիւնը. ա) հաշտապանների ներկայ դրութիւնը. բ) ...

II) Հաշտապանութեան դրութիւնը մասնաւոր և հասարակական տնտեսութեան մէջ. ա) ռացիոնալ ձևերի հաստատումը զանազան կարգի ձեռնարկութիւնների մէջ, բ) օրէնսդրութիւն առևտրական գրքերի վերաբերմամբ:

III) Առևտրական կրթութեան կապը հաշտապանական գործունէութեան պատրաստականութեան հետ:

Տեղիս «Закавказье» թերթում, պ. Ն. Աբրահամեանը, գրելով հաշտապանների համագումարի մասին, տալիս մի շարք հետաքրքրական տեղեկութիւններ հաշտապաններին վերաբերեալ օրէնսդրութիւնների մասին, պարզում է նրանց իրաւունքների սահմանները և իրաւացի կերպով զարմանք է յայտնում օրէնքի այն թերութեան վերաբերմամբ, որով հաշտապանները օրէնքի առաջ պատասխանատու մնալով հանդերձ իւրաքանչիւր զեղծումի կամ անճիշդ տեղեկութիւնների համար՝ այնուամենայնիւ հաշտապանների իրաւական դրութիւնը մնում է մթութեան մէջ:

Խօսելով հաշտապանութիւնը կանոնաւոր ընթացքի մէջ դնելու և իբրև ամենակատարելագործված սիստեմ՝ իտալական կրկնակի հաշտապանութիւնը կիրարկելու մասին, որը ընդունված է բոլոր պետութիւնների մէջ, ցանկութիւն է յայտնում, որ այս սիստեմի գործադրութեան տարածումը հնար եղածին չափ ընդլայնվի, որովհետև միայն այն ժամանակ կարելի է խուսափել օրինական պատասխանատուութիւնից:

«Ներկայ համագումարը,—ասում է պ. Աբրահամեանը,—շատ կարևոր է: Նա իր օրակարգով շօշափում է ամենահրատապ հարցեր, որոնք վերաբերում են հաշտապանների գործնական կեանքին: Նա գլխաւորապէս պիտի զբաղվի հաշտապանական գրքերին վերաբերեալ օրէնքի փոփոխութեան և հաշտապանների առանձին ինստիտուտի հաստատման խնդիրներով»:

Վերջում յօդուածագիրը առաջարկում է Կովկասի զանազան վայրերում աշխատող հաշտապաններին՝ կազմակերպվել և ընդառաջ գնալ Մոսկվայի հաշտապանների ընկերութեան առաջարկութեանը և միացած ոյժերով կանգնել կառավարութեան դէմ յանդիման, որպէսզի օր առաջ գործադրվեն համագումարի մշակած նպատակները:

«Կասկածամտութիւնը և հիասթափութիւնը հեռու մեզանից: Մեր նպատակը շատ խոշոր է, և հաշտապանների դասակարգի խառնված շարքերի ստեղծման հեռանկարը մեզ համար պիտի լինի կենտրոնաձիգ մի զօրութիւն, որպէսզի պարզվի հաշտապանների իսկական դրութիւնը»:

Մենք ևս մեր կողմից միանալով պ. Աբրահամեանի առաջարկին, ցանկանում ենք, որ մեր երկրի հաշտապանները խորհեն իրանց իրաւազուրկ դրութեան մասին և կարելի եղածին չափ արձագանք տան նրա կարևոր առաջարկին:

Viribus unitis. Artemon

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Երէկ, ամսիս 12-ին, դատաստանական պալատը դարձեալ յետաձգեց Ղարաբաղի թեմական առաջնորդ Աշոտ եպիսկոպոսի ընդդէմ «Տարազի» խմբագիր Տ. Նազարեանի բողոքը:

Աշոտ եպիսկոպոսը հիւանդութեան վկայական էր ուղարկել:

Մեղադրեալի պաշտպան երդուեալ-հաւատարմատար Սենեքերիմ Արծրունի համաձայնեց, որ գործը յետաձգվի:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Երէկ, մարտի 12-ին, առաւօտեան 11 ժամին, Նորին Կայսերական Մեծութեան Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկով առանձին ունկնդրութեան ընդունեց քաղաքագլխի պաշտօնակատար Ա. Խատիսեանին: Քաղաքագլխի պաշտօնակատարը զեկուցեց Դումայի որոշումը՝ շնորհակալութիւն յայտնելու մասին կոմսին այն պարգևի համար, որ կոմսը արեց քաղաքին ուղարկելով «Յոբելեանական ժողովածուն»: Ապա Խատիսեան, որպէս համառուսական Ջրանցքային IX համաժողովի նախագահի տեղապահ, խնդրեց կոմսին և կոմսուհի Ելիզավետա Անդրէեվնային պատուել իրանց ներկայութեամբ համաժողովի բացումը, որը պէտք է տեղի ունենայ կիրակի, մարտի 15-ին, ցերեկվայ 1 ժամին: Կոմսը տուեց իր համաձայնութիւնը ներկայ լինել հանդիսաւոր բացմանը և մանրամասն ծանօթացաւ համաժողովի պրօգրամի հետ: Դրանից յետոյ կոմսին զեկուցվեց Դումայի միջնորդութիւնը՝ թոյլ տալ քննելու Դումայի նիստում կողոպտիչների և շանտաժիստների դէմ կռիւ մղելու, ոստիկանութեան կազմը լաւացնելու հարցերը և այլն: Կոմսը վաղաժամ համարեց քննել Դումայում վերոյիշեալ հարցերը առանց առանձին խորհրդակցութեան մէջ մանրամասն մշակելու և քննելու այդ հարցերը նահանգապետի նախագահութեամբ, ուր կորոշվեն այն հարցերը, որոնք պէտք է քննվեն դումայում և կարող են գործնական հետևանքներ հասցնել: Իսկ խորհրդակցութեան կազմը և նրա հրաւիրման եղանակը կոմսը հնարաւոր համարեց վերաքննել, թոյլ տալով հէնց իրան Դումային ընտրել խորհրդակցութեան ձայնաւոր-անդամներ: Ապա Փոխարքան մանրամասն հարցուփորձ արեց քաղաքագլխին տրամվայի հարցի դրութեան, քաղաքի ֆինանսների և քաղաքային գործերի ընդհանուր ընթացքի մասին: Ունկնդրութիւնը տևեց մօտ մէկ ժամ:

◆ Մարտի 9-ին մի խումբ կանայք Թիֆլիսի նահանգապետին ներկայացրին «Կանանց Փոխադարձ Բարեգործական Ընկերութեան» մշակված կանոնադրութիւնը:

◆ Ստացանք մի նոր գիրք «Кавказскій Запросъ въ Государственной Думѣ»—«Կովկասեան հարցապնդումը Պետական Դումայում»—արտասանված բոլոր գլխաւոր ճառերը կովկասեան հարցապնդումի մասին: Հրատարակիչը շատ լաւ միտք է յղացել, տպագրելով հռետորների լիակատար ճառերը ըստ պաշտօնական տպագրական արձանագրութիւնների: Գինն է 80 կոպէկ: Դրանով նա հնարաւորութիւն է տալիս շատերին ծանօթանալ մեր երկրին վերաբերեալ մի նշանաւոր հարցի հետ:

◆ Սրանից մի երեք—հինգ օր առաջ, 3-րդ արական գիմնազիայից, ցերեկվայ ժամը 2-ին, դուրս եկաւ Թիֆլիսի վաճառական Յարութիւնեանի 11-ամեայ որդին իր ընկեր Եգանեանի հետ միասին: Ալէքսանդրեան այգու մօտ Յարութիւնեանին մօտեցաւ մի անյայտ մարդ և ասաց, թէ հայրը կանչում է նրան: Չը նայած որ Եգանեանը նախազգուշացրեց նրան չը գնալ անյայտ մարդու հետ, բայց և այնպէս Յարութիւնեանը գնաց և այդ օրվանից էլ կորաւ անհետ: Կարծում են, որ նրան յափշտակել են հօրից փրկանք ստանալու համար: Մինչ այդ՝ անյայտ տէրրօրիստներ նրանից պահանջելիս են եղել 15,000 ռուբլի: («Т. Л.»)

◆ Թիֆլիսում բժշկական շուտափոյթ օգնութիւն հասցնելու գործի կազմակերպութեան համար ներկայումս պատրաստի գումար կայ մօտ 3000 ռուբլի: Ա. Իվ. Մանթաշեանը իր միջոցներից նոյն նպատակով նուիրել է մի հազար ռուբլի:

◆ Երկրագործութեան գլխաւոր կառավարչի կովկասեան լիազօր Արխիպօվը մարտի 10-ին մանրամասն դիտեց Թիֆլիսի շերամապահական կայարանը գիւղատնտես Վասիլևի ուղեկցութեամբ:

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը մերժել է քաղաքային վարչութեան միջնորդութիւնը՝ թոյլատրելու վերընդունել առևտրա-տնտեսական վերակացու Մատիկօվին, որ արձակված էր պաշտօնից նահանգական ատեանի կարգադրութեամբ: Քաղաքային վարչութիւնը Մատիկօվի պաշտօնը բաժանել է սորին ծառայողների վրա, չը փոխարինելով նրան նոր մարդով:

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը դումայի առաջիկայ նիստերից մինում կը զեկուցէ պ. նահանգապետի պահանջի մասին, որով քաղաքը պէտք է 40 հազար ռուբլի տայ ոստիկանութիւնը վերաշինելու համար: Նախ քան զեկուցումը, քաղաքային վարչութիւնը պ. նահանգապետից խնդրում է մանրամասն տեղեկացնել՝ թէ ինչ քանակով և ինչ տեսակի զէնքով պէտք է զինվի ոստիկանութիւնը:

◆ Թիֆլիսի 1-ին և 9-րդ քաղաքամասերում գտնվող գինետների ու պանդոկների տէրերի և իշխանութեան միջև համաձայնութիւն արդէն կայացաւ 30 քաղաքապահ ոստիկաններ պահելու վերաբերութեամբ: Երէկվանից բոլոր փակված գինետներն ու պանդոկները բացվեցին: Այժմ խնդիրը մնում է 7-րդ քաղաքամասի փակված գինետների համար:

◆ Թիֆլիսի կրուժոկի աւագների խորհուրդը նոր հողաբաժին է որոնում ամառային շինութիւն կառուցանելու համար:

◆ Համառուսական Ջրաբաշխական IX համագումարի բացումը կը կայանայ մարտի 15-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, Արտիստական Ընկերութեան համերգային դահլիճում: Բացմանը ներկայ կը լինեն նաև վարչական անձեր:

◆ Պետական գանձատան վարչութիւնը 3000 ռուբլի է յատկացրել Զատկի տօներին Թիֆլիսի արքունական պալատի և պետական գանձարանի ծառայողներին բաժանելու համար:

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամը 6-ին, Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան դահլիճում նշանակված է ժողովրդ. համալսարանների ընկերութեան հայկական սեկցիայի անդամների ընդհանուր ժողովը:

◆ Երէկվայ՝ պ. Ն. Ե. Մառրի հասցէին ուղղված հեռագրի մէջ բաց է թողնված պ. Ա. Նազարէթեանի անունը:

◆ Թիֆլիսի էլէքտրաքարշի վարչութիւնը կարգադրել է, որպէսզի պաշտօնավարական շորեր հագած ծառայողները տեղ չը գրաւեն էլէքտրաքարշի վագօններում:

◆ Մարտի 16-ին Թիֆլիսում կը սկսէ լոյս տեսնել երկուշաբթի օրերը նոր ռուսական լրագիր «Кавказская Жизнь» անունով:

◆ Ինչպէս «Зак.» յայտնում է, վրաց-իմերէթեան սինօդական գրասենեակի դատախազ նշանակվում է Վլադիկավկազի կոնսիստորիայի քարտուղար Բուլգակօվը:

◆ Կիրակի, մարտի 15-ին, Իլիա Նակաշիձէն կը կարդայ մի դասախօսութիւն ռուսերէն լեզուով կանանց հարցի մասին:

◆ Մայրաքաղաքի թերթերը հաղորդում են, որ սեպտեմբերին կը կայանայ Կիեվում ռուսաց եկեղեցական ժողով նախագահութեամբ Վօլինի արքեպիսկոպոս Անտօնիի, որ այդ ժամանակ կը ստանայ համառուսական պատրիարքի աստիճանը:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Մարտի 11-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, 3-րդ քաղաքամասում համախուզարկութեան ժամանակ զինուորական պահակախմբերը ձերբակալեցին 65 մարդու, որոնց տարան ոստիկանատուն:

◆ Երէկ, ցերեկով, կրկին համատարած խուզարկութիւններ եղան քաղաքի զանազան մասերում:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Նոր Թատրոնի վերջին ներկայացումը գրաւել էր ինտելիգենտ հասարակութիւն դէպի Թատրօնական դահլիճը: Բացի գրականագէտներից, ուսուցիչներից կային մեծ թւով դպրոցական ուսանողներ:

Բոլորին հետաքրքրել էր, թէ ինչպէս կը ներկայացվի «Обрывъ» պիէսը, որ նշանաւոր ռուս գրող Գոնչարովի նոյնանուն վէպի փոխադրութիւնն է թատրօնական պիէսի:

Պիէսն յօրինողը, Պրօշինսկայա, կարողացել է հաջողութեամբ արտացոլել վէպի էական տեսարանները:

Հասարակութիւնը մնաց գոհ և նրա երևակայութեան առաջ յարութիւն առան ծանօթ հերոսների և հերոսուհիների դէմքերը և տիպերը:

—

Արքունական Թատրօնում ներկայացվեց Ստրաուսի «Վալսի մէտրում» օպերետը: Հասարակութիւնը հաւանեց օպերետի գեղեցիկ երաժշտութիւնը և դերասանների համեստ խաղը:

—

Չորեքշաբթի, մարտի 11-ին, Թիֆլիսի Ժողովարանում կայացաւ մի գեղեցիկ համերգ, որ էսթետիկական մի մեծ հաճոյք պատճառեց հանդիսականներին: Պետերբուրգից եկած մի քանի արտիստներ՝ տիկին Լանսկայա, պ. պ. Լաբինսկի, Իգրայէլ-Վօլֆ և Օսլան, պ. Բագրատ Միրիմանեանի նախաձեռնութեամբ, տուեցին մի համերգ, երգելով և նուագելով դաշնամուրի և ջութակի վրա լուրջ կտորներ զանազան օպերաներից: Մեծ աջողութիւն ունեցաւ մանաւանդ պ. Լաբինսկին, որ միանգամից գրաւեց հանդիսականների համակրութիւնը իր գեղեցիկ երգով և մշակված ձայնով: Առհասարակ ամբողջ համերգը ցոյց տուեց, որ կատարողները լուրջ և պատրաստված արտիստներ են: Եւ միայն պէտք էր ցաւել, որ Թիֆլիսի հասարակութիւնը բաւականաչափ թւով չէր եկել ստանալու մի գեղարուեստական հաճոյք, մինչ մի քանի օր առաջ ֆարսի ներկայացումներին ասեղ ձգելու տեղ չէր լինում:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Էջմիածին, 26 փետրվարի

Կարծում:

«Միթէ հասարակութիւնը միայն լուռ հանդիսատես պիտի լինի Էջմիածնում այժմ կատարվող գործերին»:

Ահա այն վայնասունը, որ մի շարք մարդիկ բարձրացրել են: Էջմիածինը քանդվում է, մի որոշ խմբակ ամեն ինչ իր ձեռքն առած հալածում է իր հակառակորդներին, ասում և գրում են նրանք: Ճեմարանը կամենում են փակել, գիտնական վարդապետներին աքսորում են, գիւղատնտեսի դէմ խնիրքներ են լարում... գրում են նրանք:

Էջմիածնի միջնոլորտին անծանօթ անձինք կը կարծեն, թէ իրօք ինչ-որ խժդժութիւն է կատարվում այստեղ:

Որպէսզի խնդիրը պարզ լինի հասարակութեան համար և չարամիտ մարդկանց դիտաւորեալ սուտը ճշմարտի տեղ չանցնի, մենք առաջ կը բերենք եղելութիւնը թէ ճեմարանի հետ պատահածի և թէ գիւղատնտեսի:

Նախ սկսենք ճեմարանից:

Սեպտեմբերին ճեմարանի տեսուչ պ. Մինաս Բերբերեանը նախահաշիւ է առաջարկում տեղակալին ի հաստատութիւն: Այդ ժամանակ սինօդում քիչ անդամներ լինելով, տեղակալը պատուիրում է 1908 թւին հաստատված նախահաշւով առաջնորդվել, մինչև որ սինօդի կազմը լրանայ և առաջարկած նախահաշիւը քննութեան ենթարկվի ու հաստատվի: Յայտնի է, որ սինօդի անդամները հաստատվեցին սեպտեմբերի վերջին, պաշտօնի հրաւիրվեցին հոկտեմբերին, իսկ մինչև նոյեմբերի 3-ը զբաղված էին կաթողիկոսական ընտրութեամբ, ուրեմն ժամանակ չունէին ընթացիկ գործերով զբաղվելու: Դեկտեմբերի սկիզբներում սինօդը իր չորս անդամներին—Մեսրոպ, Յուսիկ, Մաթէոս և Բաբգէն վարդապետներին—յանձնարարում է քննել բոլոր հաստատութիւնների նախահաշիւները և զեկուցանել սինօդին: Առաջինը քննութեան նիւթ է դառնում ճեմարանի նախահաշիւը, սակայն հէնց առաջին հայեացքից երևում է, որ առաջարկած նախահաշիւը հնար չը կայ հաստատելու, որովհետև նախահաշւի թւանշանները բացատրող, պարզաբանող զեկուցումը պակասում է: Յանձնաժողովը 18 հարցեր կազմելով սինօդի միջոցով առաջարկում է տեսչին պատասխանել և ցանկանում է անցեալ տարվայ հաշիւները, որ քննել էին ըստ պ. Բերբերեանի «ապօրինի քննիչները», վերաքննել, ապա թէ նախահաշիւն հաստատել: Սակայն պահանջված տեղեկութիւնները բաւական ուշ են ստացվում և յանձնաժողովը ձեռնարկում է յունվարին նախահաշւի քննութեան, որը կանցելեարիաներին յատուկ դանդաղ գործունէութեամբ հազիւ նոյն ամսի վերջին հաստատվում և ուղարկվում է ի գործադրութիւն: Ուրեմն ուշ հաստատվելու յանցանքը միայն տեղակալինը չէ, այլ և տեսչինը, որ հարկաւոր տեղեկութիւնները իր ժամանակին չէր տուել: Այս մէկ:

Երկրորդ՝ հաստատված նախահաշիւը տարբերվում է առաջարկված նախահաշւից մօտ 9000 ռուբլով. առաջարկված է եղել մօտ 53 հազարի, հաստատված է 40 հազարի բիւջէ:

Չի կրճատված եղել ոչ Կոմիտաս վարդապետի խմբապետութեան 600 ռուբլին (թէև չենք հասկանում, թէ ինչու նա ստանում է այդ գումարը, երբ պատրաստած խմբին չենք տեսնում եկեղեցում), ոչ ուսուցիչների յաւելեալ 150-ական ռուբլիները, ոչ սեմինարիական 200-ական ռուբլիները, բայց նախահաշիւը արտագրելու ժամանակ գործավարը սխալմամբ դուրս է թողած եղել, որն և այժմ ուղղված է: Թէ այդ գումարները կրճատված չեն եղել, այսօր հարայ կանչողները կարող էին ստուգել Յուսիկ վարդապետից, որի հետ ամենայն օր ճաշում են, բայց նրանց առիթ էր հարկաւոր իրանց մաղձը թափելու, ուստի և օգտվել են առիթից՝ դիւանական սխալից:

Նախահաշւի մէջ կրճատված են դասատուականների վարձը, և այդ՝ այն պատճառով, որ ներկայումս, երբ Էջմիածինը 40,000 ռուբլի պարտք ունի, երբ վարդապետներից իւրաքանչիւրը 2—4 պաշտօններ ունի և ստանում է չնչին վարձեր, ճեմարանի ուսուցիչները, որոնք ճեմարանում տասնեակ տարի ձրի ուսում են ստացել, բարոյական պարտաւորութիւն պիտի յանձն առնէին հրաժարվելու Էջմիածինը պարտքով ծանրաբեռնելուց, և, որքան իմացել ենք, ուսուցիչները այդ առիթով դժգոհ էլ չեն:

Կրճատված է մի վերակացուի ռոճիկը, որովհետև այժմ երեք վերակացուներ կան, ուրեմն և 3-ի վարձ էլ պիտի տրվէր, բայց ճեմարանի համար սրտացաւ ու Էջմիածնի մասին այնքան գիշերներ անցկացնող տեսուչը չորրորդ վերակացուի վարձը կամեցել էր ստանալ և բաժանել եղած վերակացուների վրա...

Կրճատված է գրադարանապետութեան համար նշանակված գումարից կարծեմ 100 թէ 200 ռուբլի, որովհետև սինօդը 400 ռուբլին բաւական է համարել մի գրադարանապետի համար, որպիսի պաշտօնը առաջ վարձատրվելիս է եղել աւելի պակաս գումարով:

Երրորդ: Տնտեսական մասի մէջ մեծ կրճատումներ են եղել և դա ոչ թէ ի վնաս աշակերտների, ինչպէս ուզում են հաւատացնել միամիտներին, այլ գուցէ իրանց գրպանի...

Ասում են՝ երբ լաւացարարուհիների վարձը կրճատված է. ոչ, չէ կրճատված, այլ հաշւված է ի շարս այլ ծառաների ռոճկի:

Ասում են հացի քանակն այնքան քիչ է նշանակված, որ մի շաբթից յետոյ աշակերտները քաղցած պիտի մնան:

Այո, կարող են քաղցած թողնել աշակերտներին, եթէ նրանց համար նշանակված ալիւրը իր նպատակին չը ծառայի:

Մեր ասածն ապացուցանելու համար թւանշաններով խօսենք:

Ճեմարանի տնտեսն ասում է, որ անցեալ տարի աշակերտներին օրական տալիս է եղել 3 ֆունտ հաց, իսկ այս տարի՝ 2 ֆունտ: Նախ՝ եթէ մի աշակերտ կարող է ուտել 3 ֆունտ հաց, ինչու նրան զրկում և 2 ֆունտ են տալիս. իսկ եթէ նա կարող է բաւականանալ 2 ֆունտով, ինչու տրվել է 3 ֆունտ: Բայց մենք հաստատ գիտենք, որ ոչ մէկն է ճշմարիտ և ոչ միւսը, այլ իւրաքանչիւր աշակերտի տրվում է օրական $1\frac{3}{4}$ ֆունտ հաց: Եւ մենք, որ բաւական յաճախ տեսնվում ենք աշակերտների հետ, շատ ուրիշ բաների մասին դժգոհութիւն լսել ենք, բայց հացի քչութեան համար՝ չենք լսել:

Սինօդը այս տարի որոշել է 1500 պուդ ցորեն. յանձնաժողովը ճեմարանի տնտեսից ստացել է ցուցումներ, թէ ցորենը ալիւր դարձնելուց որքան է պակասում, ալիւրը հաց թխելիս որքան է աւելանում, և հաշւել է, որ այդքան ցորենը դառնալու է 2000 պուդ հաց, հաշւել են 9 ամիս աշակերտների սնունդ, ի նկատի չառնելով այն, որ դատկի, Ջրօրհնէքի տօներին շատ աշակերտներ գնում են իրանց տները, ուրեմն ուտողները պակասում են: Ճեմարանի աշակերտների թիւը 150-ից պակաս է, հաշւելով և ծառաներին, բոլոր ուտողները 175-ից աւելի չեն. եթէ տրվում է իւրաքանչիւրին օրական $1\frac{3}{4}$ ֆունտ հաց, ապա ուրեմն օրական սպառվում է $7\frac{1}{2}$ պուդ հաց, իսկ 2000 պուդը բաւական կը լինի ($2000 : 7\frac{1}{2} = 266$) 266 օր: Անցել է սեպտեմբերից մինչև այժմ 6 ամիս կամ 180 օր. ուրեմն սինօդի նշանակած հացը էլի բաւական է 86 օր կամ մօտ երեք ամիս. ուր մնաց ձեր մի շաբաթից յետոյ աշակերտների քաղցած մնալը:

Դարձեալ կրկնում ենք, որ կարող է աշակերտներին քաղցած թողնել ոչ թէ սինօդը, այլ ճեմարանի վարչութիւնը, եթէ հետամուտ չը լինի, թէ մնացած հացը կամ ցորենը ուր է գնում:

Չորրորդ: Սինօդը կրճատել է աշակերտների եկող տարվայ ձմերային հագուստի համար նշանակված 1500 ռուբլին և վերարկուների համար նշանակված 500 ռուբլին, որովհետև մտադիր է ճեմարանի նախահաշիւը այսուհետև մայիսին կազմել իւրաքանչիւր սեպտեմբերից գործադրելու համար և մտադիր է ձմերային հագուստները մտցնել այդ նախահաշւի մէջ, իսկ վերարկուների գումարը կրճատել է, որովհետև բոլորն էլ վերարկուներ ունեն:

Կրճատել է բանջարեղէնի, իւղի, բրնձի քանակը, որովհետև հօ չէ կարելի անցեալ տարվայ 300 աշակերտի համար նշանակված քանակը տալ 150 աշակերտի:

Այս բոլորից երևում է, որ այդ պարոնները շատ լաւ գիտենալով իրանց գործը՝ շտապում են առաջինը հարայ կանչել, արդարացնելով ժողովրդական առածը...

Առ այժմ ճեմարանի մասին այսքան: Այս էլ բաւական է բնորոշելու, որ սինօդը ոչ թէ ճեմարանը փակելու կամ մի չար դիտաւորութիւն է ունեցել նրա վերաբերութեամբ, այլ առաջնորդվել է լոկ խնայողական սկզբունքով և՝ որքան հնարաւոր է՝ վատնումների առաջն առնելու ցանկութեամբ:

Այժմ խօսենք գիւղատնտեսի մասին. Ինչ են արել նրան. 3 տարի նա անկօնտրօլ կառավարել է Էջմիածնի՝ Վաղարշապատում գտնված կալուածները. փքուն ծրագիր է առաջարկել և այժմ սինօդը ուզում է քննել նրա հաշիւները, ստուգել թէ յիրաւի նա տարեկան 16—20 հազար ռուբլի ծախսելով 5—6 հազար ռուբլի զուտ օգուտ է բերել, յիրաւի անկարգ դրութեամբ ստանալով վանքի կալուածքները՝ այսօր բարեկարգութեան է վերածել: Միթէ, պարոններ, իր պաշտօնեայի գործունէութիւնը քննելը յանցանք է. չէ որ մինչև այժմ հէնց Էջմիածնին մեղադրել են անտարբերութեան մէջ. իսկ այսօր եթէ ուզում են մարդիկ իրանց պարտքը կատարել, ինչու էք դժգոհում:

Ձենք ուզում մեր նամակը երկարացնել: Երևի մի ուրիշ անգամ էլ կը դառնանք այս խնդրին, միայն այժմ կառաջարկէինք սինօդի և նրա մի քանի անդամների մասին գրելիս իրանց կանխակալ կարծիքներով չառաջնորդվեն, այլ ճշմարտութիւնը գերադասեն անձնականից... X.

—

Խարկով, 23 փետրվարի

Յունվարի 25-ին վանեցի պ. Սարգիս Ճաշունեանի հարսանիքի խնջոյքում տեղի ունեցաւ թիւրքահայ սովեալների օգտին մի փոքրիկ հանգանակութիւն, որը կը խնդրվի ձեր թերթի պատւական էջերում տպագրել: Նուիրատուները հետևեալներն են. Եղբարք Կարապէտեան 10 ռ., Սահակ Զրվանտանցեան 7 ռ., Յարութիւն Կանփէգործեան, 5 ռ., Տաճատ Զարօեանց 5 ռ., Նազարէթ Փախզանեանց 5 ռ., Յովհաննէս Բաշօեանց 5 ռ., Եփրեմ Շիրօեանց 5 ռ., Յակոբ Եղօեան 5 ռ., Նաթան Մարկոսեան 3 ռ., Դաւիթ Գալստեան 3 ռ., Եղբարք Ճաշունեան 4 ռ., Գասպար Շաղօեան 2 ռ., Խաչատուր Դանիէլեան 2 ռ., Աբրահամ Զաքարեան 2 ռ., Յովհաննէս Զնտրեանց 2 ռ., Միքայէլ Ասլանեան 1 ռ., Սարգիս Մուշեղեանց 1 ռ., Մուշեղ Յովհաննիսեանց 1 ռ., Մկրտիչ Ասլանեան 1 ռ., Պետրոս Ախզազանեան 1 ռ., Կարապետ Բաղէշցեան 50 կ., Խոսրով Եսայեան 50 կ., Մանուկ Գալիկեան 50 կ., Աւետիս Զէքէնեան 50 կ.: Գումարը 72 ռ.:

Խարկովի հայ գաղութ

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ

—

«Ախուրեանի» խմբագրատանը տեղեկացայ, որ Թիֆլիսում մի խումբ ուսուցիչների ձեռքով կազմված է հայոց լեզուի և գրականութեան ծրագիր պետական միջնակարգ դպրոցների համար:

Ես, ի հարկէ, իբրև մանկավարժ և գրական մարդ, հետաքրքրվեցի ծրագրով, որ և աչքի անց կացրի:

Նորակազմ ծրագրի մէջ ես գտայ վերին աստիճանի նեղսիրտ, տենդենցիօզ ոգի և կամայականութիւն:

Մի խումբ հայ ուսուցիչների վրա մի ահագին պատասխանատու գործ է դրված. նրանք պիտի որոշեն հայ հեղինակների ճակատագիրները, նրանց ապագան: Եւ ահա՝ ոմանց տալիս են անմահութեան դափնիներ, իսկ միւսներին յանձնում են Լեթայի ալիքներին՝ ի կորուստ յաւիտենական:

Ծրագրի մէջ շատ սահմանափակ թւով գրողներ են արժանացել առանձին ուշադրութեան. դրանք են՝ Աղայեան, Յովհ. Թումանեան, Վ. Փափազեան, Յովհ. Յովհաննիսեան, Աւետիք Ահարոնեան, Շիրվանզադէ, Մուրացան և Րաֆֆի,—ընդամենը 8 հոգի: Դրանց գրուածքների վրա աշակերտները պիտի սովորեն գեղեցիկ ոճաբանութիւն: Ամբողջ երկու տարի, V և VI դասարաններում, ուսուցիչը աշակերտների հետ պիտի զբաղվի այդ 8 հեղինակների գրուածքներով:

Իսկ միւս տասնեակ և հարիւրաւոր հայ գրողները: Ծրագիր կազմող յարգելի պարոնները առաջարկում են բոլոր հայ հեղինակներին և ամբողջ հայ գրականութիւնը՝ սկսած հնագոյն դարերից մինչև մեր օրերը՝ անցնել երկու տարվայ մէջ, այսինքն՝ VII և VIII դասարաններում, իսկ այնպիսի դպրոցներում, ուր չը կայ VIII դասատուն,—օրինակ, օրիորդաց եօթդասարանեան գիմնազիաներում,—ամբողջ

գրականութիւնն անցնել մի տարում, VII դասարանում, ի հարկէ, կրճատված:

Կարելի է երևակայել, թէ ինչպիսի գիտութիւն կը ստանան աշակերտները, ամբողջ հայոց գրականութիւնն անցնելով մի տարում:

8 հեղինակները ուրիշ առաւելութիւն էլ են վայելում ծրագրի մէջ: Այստեղ մի առ մի յիշված է, թէ, օրինակ, Փափազեանից ինչ և ինչ գրուածքներ պէտք է կարդալ աշակերտների հետ, նոյնը և միւս եօթ հեղինակների վերաբերմամբ: Բայց այստեղ էլ ընտրութեան մէջ բացակայում է ճաշակ և հմտութիւն:

Ահա, օրինակ, վերցնենք Աղայեանին: Ի՞նչ է առաջարկում ծրագիրը:—«Բանաստեղծութիւններ», «Տորք-Անգեղ», «Անահիտ», «Երկու քոյր»:

Ինչպէս յայտնի է, Աղայեանը ոչ այնքան բանաստեղծ է և վիպասան, որքան հայ Անդերսէն, հէքիաթ գրող: Եթէ նա տեղ գրաւել է հայոց գրականութեան պատմութեան մէջ, այդ շնորհիւ նրա «Անահիտ»ի, «Արեգնազանի», միւս հէքիաթների և այն ծառայութեան, որ մատուցել է մայրենի լեզուի տարածման գործին: Իսկ դասաքանական ընթերցանութեան և վերլուծման համար (V և VI դասարաններում) Աղայեանի մանկական բանաստեղծութիւնները ոչ մի հետաքրքրութիւն չեն ներկայացնում, մանաւանդ որ նրանք ծանօթ պիտի լինեն աշակերտներին դեռ ևս ստորին դասարաններից: Իսկ թէ ինչպէս է պատահել, որ «Երկու քոյրն» էլ տեղ է գտել ծրագրի մէջ, դա միանգամայն անհասկանալի է: Իր բովանդակութեամբ՝ սիրահարութիւններով և արիւնահեղ անհեթեթ տեսարաններով այնքան անյարմար է առհասարակ աշակերտների ընթերցանութեան համար: Գոնէ «Երկու քոյրի» փոխարէն դնէին «Ցաւութիւն և Մանուէլ», որ իսկապէս կարող էր խօսելու նիւթ տալ:

Գրականութեան պատմութեան ծրագիրն էլ կազմված է շատ թերի և վայրիվերոյ:

Նախ և առաջ ծրագրի մէջ չեն յիշված այնպիսի նշանաւոր հրապարակախօսներ, ինչպէս Ստ. Նազարեան և Գ. Արծրունի, որոնք երկու դարաշրջանների ներկայացուցիչներ են և խոշոր հետքեր են թողել իրանց ետևից հայոց քաղաքակրթական կեանքում. չեն յիշված և շատ արժանի անուններ թէ արևելեան և թէ արևմտեան հայոց գրականութեան մէջ:

Ծրագրից երևում է նոյնպէս, որ կազմողները այնքան էլ պարզ և որոշ չեն պատկերացնում մեր գրականութեան էվօլիւցիական զարգացումը: Անհասկանալի է, օրինակ, թէ ինչու Դորպատի համալսարանի մասին խօսք պիտի լինի 60-ական թւականների տեսութիւնից յետոյ, մինչդեռ Դորպատի համալսարանը իր գլխաւոր դերը կատարեց 30-ական թւականներից սկսած մինչև 50-ական թւականների կէսերը:

Իմ նպատակից դուրս է մանրամասնօրէն քննադատել ծրագիրը և երևան հանել բոլոր թերութիւնները: Ես մատնանշեցի միայն նրա էական պակասութիւնները և տենդենցիօզ ոգին:

Ի նկատի առնելով ծրագրի կարևորութիւնը, որից կախված է հայոց լեզուի և գրականութեան վիճակը պետական միջնակարգ դպրոցներում, ես հրաւիրում եմ հայ ուսուցիչների և գրականագէտների ուշադրութիւնը այս խնդրի վրա: Թող ծրագիրը հրապարակ հանվի, քանի դեռ ևս հաստատված չէ. թող նա դառնայ քննադատութեան և մտքերի փոխանակութեան առարկայ:

Լեւոն Մանուէլեան

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Արժ. Մեսրոպ վարդապետին*)

Այն սխալները, որոնք ցոյց կը տրուին իմ յատակագծիս վրայ ձեր կողմանէ, խմբըծանքէ աւելի նշանակութիւն չունին («Արարատ» 1909 թ. յունվար. երես 69):

ա) Եկեղեցու շուրջ բոլոր տարածուած աստիճանները բուն եկեղեցւոյ մաս չեն կազմեր. ամեն ոք ազատ է զանոնք ներկայացնել կամ ոչ: Արդարև ներկայացնելով առաւելութիւն մը տրուած կը համարուի, բայց չներկայացնելով ալ եկեղեցւոյ յատակագիծը իր ամբողջութենէն ոչինչ չի կորսնցներ:

բ) Գլխաւոր սեղանի աջ կողմի մասանց գզրոցը շէնք կամ շինութեան մաս չէ. «գզրոց» անունը բաւական է ապացուցանելու, որ նա կահ-կարասիքի արժէք միայն ունի:

գ) Սեղանից դէպի ներքև իջնող երկու աստիճանները (իմ պատկ. դ. 1) բոլորովին ճիշտ են, տարաբաղդաբար դուք էք սխալած, և չէք կարողացած հասկնալ որ այդ՝ եկեղեցիի նախկին սեղանն է, որուն մասին խօսեր էք «Ազգագրական Հանդէսի» XVI գիրք 137 երեսի վրայ. իւրաքանչիւր կողմի զոյգ սանդուխներուն մէկը վար իջնելու կը ծառայէ և միւսը սեղան բարձրանալու: 1904 թուականին ես նոյն ձեր մասնաւորապէս գծեր եմ նաև Պետերբուրգի կայս. հնագիտական մասնաժողովի համար ևս, որնոր խրկուեցաւ Խաչիկ վարդապետի ձեռքով:

դ) Պիլաստրների—եկեղեցու ներսից—յատակում շուրջ բոլոր տարածուած մայթ անուանծնիդ մայթ չէ, այլ մի ուրիշ նշանակութիւն ունեցող գիծ, որնոր ըստ ինքեան շատ հետաքրքրական երևոյթ է հայ ճարտարապետութեան մէջ, ինչպէս նաև ձեր քիչ մը վարը «երկրորդ շրջագիծ միացնում են բոլոր սիւները» ըսածը, որ գրեթէ նոյնն է ձեր մայթ անուանածին հետ: Ես նպատակաւոր կերպով լռութեան տուած էի այդ մասերուն վրայ բացատրութիւն տալ՝ առանձին յօդուածով խօսելու համար, բայց եթէ կը փափաքիք, մասնագիտական ժողովի մը առջև պատրաստ եմ բացատրելու այդ ձեզ համար անհասկանալի գծերուն նշանակութիւնը:

«Զունի՝ արևելեան քառանկիւնի շինութեան արտաքին կողմի երեք աստիճանները» ըսածնիդ ալ դարձեալ արդիւնք է ձեր անուշադրութեան. եթէ անգամ մը ևս երթաք տեղին վրայ մանաւորապէս քննելու համար, պիտի տեսնէք, որ ունի այդ երեք աստիճանները:

Իսկ գալով ամենագլխաւոր հարցին, ձեր յատակագծի առաւելութիւններուն և անոր իմ յատակագծէս ունեցած կարծեցեալ տարբերութիւններուն, զարմանքնիդ շատ բնական պիտի ըլլար, եթէ դուք կարողանայիք բացատրել ինծի ձեր ցոյց տուած առաւելութիւններուն իրականին մէջ ինչ ներկայացնելը:

Գմբէթի մասին խօսած ատեննիդ, «կլոր-նակի քառակուսի գիծ» ըսելով ի՞նչ ըսել ուզեր էք և ի՞նչ էք հասկցեր այդ քառակուսի գծերէն: Իմ յատակագծէս զանազանուող այդ քառակուսի գծերուն դէպի սիւնազարդ թևերուն կողմը եղած (ձեր յատակագծի մէջ) երրորդ սուր գծին իրականին մէջ գոյութեան ի՞նչ ապացոյց ունիք: Ես պարզապէս կը մերժեմ այդ գծի գոյութիւնը:

Ինչո՞ւ համար ձեր շուրջ բոլոր աստիճանները եկեղեցին ամեն կողմէն շրջապատած են, քանի որ իրականութեան մէջ՝ սկսեալ արևմտեան դռնէն ամբողջ հարաւային կողմը՝ բնաւ գոյութիւն չունին: Ի՞նչ ապացոյց գոնէ ի հնումն անոր գոյութեան, երբ դուք պատմութեան միջոցաւ ալ գիտէք թէ «եկեղեցւոյ առաջ Ներսէսը հիմք ձգեց» կաթողիկոսարանին («Ազգագրական Հանդէս» 1907 թ. XV գիրք. երես 105), և աստիճաններու ընդհատումն ալ յառաջ եկած է կաթողիկոսական շինութեանց տաճարին անմիջապէս մօտը գտնուելուն պատճառաւ («Ազգագրական Հանդէս» 1907 թ. գիրք XVI, երես 152. յատակագիծ կաթողիկոսական տան):

Ինչո՞ւ համար եկեղեցիին այդ շուրջ բոլոր աստիճաններուն կեդրոնին վրայ չէ ձեր բուն եկեղեցիի յատակագիծը, այլ եկեղեցիի և շուրջ բոլոր աստիճաններուն միջոցը՝ արևելեան կողմէն լայն է և արևմտեան կողմէն նեղ, մինչդեռ իրականութեան մէջ կեդրոնին վրայ է եկեղեցին:

Որպէս զի ձեր ըրածի նման իմ քննադատութիւնս ուշ խմբծանքի արժէքը չստանայ, ես կը թողում շատ մը ուրիշ մանր մունր իրականին անհամապատասխան գծեր և անձկանօք կը սպասեմ ձեր նախաձեռնութեամբ կազմուելիք մասնագիտական ժողովի մը, որուն առջև պատրաստ եմ ապացուցանելու իմ աշխատութեանց ճշտութիւնը, բարեխղճութիւնը և ձեր յատակագծի մէջ եղած բազմաթիւ մանրամասնութեանց սխալները:

Արդեօք ո՞րչափ արդար է ձեր բողոքը, կենսագրականիս միջոցաւ պրօֆ. Մառրի ձեզ ուղղած մեղադրանքին համար, որուն դէմ պաշտպանուիլ փորձելով Էջմիածնի ամբողջ միաբանութենէն օգնութիւն կաղաղակէք:

Պրօֆ. Մառրի մեղադրանքը իմ արդար բողոքիս արձագանքն է, որ շատ անախորժ հնչեր է ձեր ականջին: Այդ բողոքը բղխած է այն երբեմնի ստորնացուցիչ արհամարհանքէն, որուն դառնութիւնը երկար ատեն ճաշակեցի Էջմիածնի պարիսպներուն մէջ:

Երբէք թոյլ չեմ տար ինծի գիս ճարտարապետ անուանելու պատիւը բռնի պահանջել այն մարդոցմէն, որոնք ոչ կը ճանչնան գիս և ոչ ալ տեսած են մասնագիտութեանս վերաբերեալ օրինական փաստաթղթեր: Բայց մի վկայեալ մագիստրոսի ալ՝ երբէք չէի ներեր, որ այդքան ոտնակոխ ընէր պատուաւոր վկայականի մը արժանապատուութիւնը որուն ստացման համար ամեն մարդ ձեզ նման երկար տարիներ՝ գիշեր ցերեկ կուրծքը կը մաշեցնէ գրասեղանի առջև, և ես իմ վկայականով կարծեմ դեռ ոչ մի անպատուութիւն չբերի թէ իմ անձիս և եթէ իմ պատկանած հասարակութեանս:

Թ. Թորամանեան

(Կը շարունակվի)

*) Տես «Մշակ» № 53.

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

11 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը բացատրեց, որ այն էքստերները, որոնք քննութիւններ են տալիս միջնակարգ դպրոցների առանձին դասարանների դասընթացքով, չեն կարող վերաքննութեան ենթարկվել:

Զինուորական մինիստր, Պետական Խորհրդի անդամ գեներալ Ռէդիգերը արձակվում է պաշտօնից, մնալով Խորհրդի անդամ: Գեներալ-շտաբի կառավարիչ գեներալ Սուխոմլինովը նշանակվում է զինուորական մինիստր:

ԻՐԿՈՒՏՍԿ: Գրաւվեց սօց.-յեղ. զինուորական կազմակերպութեան տպարանը:

ԿԱԼԻՇ: Պրօսնա գետը յորդանալով մեծ վնասներ է պատճառում շրջակայ տեղերին:

ՌԻԳԱ: Իւրիէվում համալսարանի ուսանողների մէջ խուզարկութիւններ կատարեցին: Գտնվեցին շատ անլեգալ գրուածքներ: Մի քանի հոգի ձերբակալվեցին:

ԲԱԳՈՒ: Արհեստանոցատէր Ամիրջանեանը, կառավարչի հետ անցնելով, Բալախանիում, շրջապատվեց չորս զինված հայերով, բայց ազատվեց յարձակվողներից: Չարագործներից մինը ձերբակալվեց: Սա երկրորդ յարձակումն է Ամիրջանեանի վրա, որը փետրվարի 17-ին անիշխանական կոմունիստներից ստացել էր մի սպառնական նամակ 1000 րուբլի պահանջով:

ՊԱՐԻԶ: Պատգամաւորների պալատը վերջացրեց պատերազմական նաւերի բարենորոգման օրինագծի քննութիւնը. օրինագիծը հերթական ընդունեց և դիմեց յօդուածային քննութեան:

ԼՕՆԴՕՆ: «Թայմսին» հեռագրում են Պեկինից. «Վայվուբուն դիմեց եապօնական դեսպանին մի յայտարարութեամբ, թէ ի նկատի առնելով, որ անհնարին է համաձայնութիւն կնքել մանջուրական հարցի վերաբերութեամբ սոսկ բանակցութիւններով, նա առաջարկում է հարցը յանձնել Հաագայի կոնֆէրէնցիայի քննութեան: Եապօնական դեսպանը աշխատում է հարկադրել Չինաստանին յետ վերցնել այդ յայտարարութիւնը»:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մխիթարեանց
Սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական եւ մորթու ցաւեր
Ընդունելութիւն ամեն օր } 12—2 ժ. ցեր. 5—7 ժ. երեկ.
Սօլօլակ, Բէհբութեան փողոց № 33.
(օ. մ.) 100—57

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մ. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ
Ներքին հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւն ամեն օր { 11—12 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.
Վելիամինօվսկայա փող., № 10.
(օ. մ.) 100—61

Հանքային միանգամայն մաքուր
ՍՊԻՏԱԿ ԱՂ
Նախիջևանի հանքերից, առանց որևէ խառնուրդի, ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է ՉԱՓԱՒՈՐ ԳՆԵՐՈՎ: Կարելի է երկաթուղով ուղարկել ամեն տեղ: Պայմանների մասին դիմել՝ Нахичевань (Эрив. г.), Бр. Джанполадовымъ. Թիֆլիսում դիմել՝ Коммис. и Транспорт. К-ра «Энергія», Пушкинская, № 3.
(հ. կ.) 166. 10—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ՉՔԱՒՈՐ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻՆ ՕԳՆՈՂ
„ԼՈՅՍ“
Ընկերութեան Վարչութիւնը
Խնդրում է յարգոյ անդամներին շնորհ բերել ընկերութեան տարեկան
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ
որ նշանակված է ամսիս 15-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին, Զգրաշէնի դպրոցի դահլիճում:
Օրակարգի խնդիրներն են.
1) Վարչութեան զեկուցումը ընկերութեան գործունէութեան մասին:
2) Հաշւետուութիւն և նախահաշւի հաստատում:
3) Լրացուցիչ ընտրութիւններ վարչութեան 4 անդամի և 4 փոխանդամի:
4) Ընտրութիւն վերստուգիչ յանձնաժողովի:
Ծ ա ն օ թ.—Վարչութիւնը խնդրում է ընկերութեան յարգոյ անդամներին՝ շտապել վճարել ապառիկ անդամավճարները, որպէսզի ժողովին ձայնից չը զրկվեն (կանոն. § 7): 209. 1—1

Մերվի ծխական հոգաբարձութիւնը յայտնում է բոլոր խնդրատուներին, որ երկրորդ քահանայ արդէն ընտրված է: Նրանք, որ առանձին հրաւէր չեն ստացել, ազատ են համարվում:
Հոգաբարձութիւն

Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցու
Հոգաբարձութիւնը
պատիւ ունի յայտնելու նոյն եկեղեցու մեծապատիւ ծխականներին, որ, համաձայն յանձնարարութեան Վրաստանի և Իմերէթի հայոց թեմի սրբազան առաջնորդի, մարտի 15-ին, կիրակի, պատարագից յետոյ ժամը 12-ին նշանակված է ծ խ ա կ ա ն ժ ո ղ ո վ՝ հոգաբարձութեան կազմը լրացնելու համար. պէտք է ընտրվեն՝ երէցփոխ-հոգաբարձու, մէկ հոգաբարձու և չորս հոգաբարձական փոխանդամ:
Նախագահ հոգաբարձութեան՝
Ռ. Յովհաննիսեան
(ու. շ.) 214. 2—1

Вышла въ свѣтъ книга
„Кавказскій запросъ въ Государственной Думѣ.“
Полныя рѣчи всѣхъ ораторовъ по оффиціальнымъ стенограммамъ.
Около 400 стр., цѣна 80 коп.
Получать можно въ книжныхъ магазинахъ гор. Тифлиса.
Складъ изданія въ книжномъ магазинѣ Хиддекеля (Головин. пр.).
(ու. չ.) 218. 2—1

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
Յ. ՔԻՒՐՔՉԵԱՆԻ՝ աւերակների, վանքերի և արժէքաւոր հնութիւնների, ինչպէս և
ԱՆԻԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ
յայտնի ստէրէօստիպ լուսանկարների
ՆԵԳԱՏԻՎՆԵՐ
Վանքերի, աւերակների ու հնութիւնների լուսանկարներ՝ 30×25 սանտ. մեծութ. 30 հատ նեգատիվ, 25×20 սանտ. մեծութ. 34 հատ նեգատիվ, 18×15 սանտ. մեծութ. 212 հատ նեգատիվ:
Անիի աւերակների ստէրէօստիպ լուսանկարներ՝ 20×12 սանտ. մեծութ. 165 հատ նեգատիվ:
Բոլոր նեգատիվները պահված են մեծ խնամքով և մինչև այժմս էլ ներկայացնում են անման մի գործ այժմեան յայտնի լուսանկարիչների վկայութեամբ: Պայմանների մասին դիմել՝ Эривань, Докторская ул., № 20, Карапету Татевосяну—յանձնելու տիկ. Թ. Քիւրքչեանին: Նոյն տեղից կարելի է ստանալ և «Անիի աւերակներ» ստէրէօստիպ լուսանկարների յայտնի ժողովածուն:

ՇԱՏ ՔԻՉ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԳՈՐԾԱԴՐԵԼՈՎ
իւրաքանչիւր մարդ կարող է թէ իր և թէ իր ընտանիքի հագուստը ձեռք բերել ու ստանալ օգտաւէտ թանգագին իր՝ յայտնելով բաց նամակով իր հասցէն ВАРОНЪ И МАРКОВИЧЪ ընկերութեան: Депо суконныхъ и мануфакт. товар. г. РОВНО, А. Вол. г.
(ու. ե.) (П. 26622) 194. 6—3

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ!!!
Ծոցի ժամացոյց մշտական օրացոյցով
Այդ ժամացոյցը ցոյց է տալիս օրը, ամսաթիւը և ամիսը: Գիշերվայ իւրաքանչիւր 12 ժամին սլաքները աւտոմատիկ կերպով թռիչք են անում և ցոյց են տալիս եկող օրը և ամսաթիւը: Բացի դրանից, այդ ժամացոյցը իսկական «անկեր» է, 15 քար. ընթացքով, սև պողպատից, լարվում է 40 ժամը մի անգամ մետաղ. ցիֆերբլատով և ուղիղ ընթացքով: ՄԵՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆ Է՛
Եժան ժամացոյցների ետևից մի ընկնէք, այլ բերել տուէք մեզանից այդ ժամացոյցը և դուք մեզանից միշտ շնորհակալ կը մնաք: Գինը միայն 4 ռ. 50 կ., 2 հատը 8 ռ. 50 կ.: Ուղարկվում է վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի, 6 տարվայ երաշխաւորութեամբ: Առաքումը 1 հատից մինչև 4 հատը 40 կ. (Սիբիր 75 կ.): Մօդային փոքրիկ շղթաներ իսկական նոր ոսկուց, գեղեցկաշէն բրելօկով 75 կ. և 1 ռ. 50 կ., երկու հատը 2 ռ. 50 կ. և 3 ռ. 50 կ.: Խնդրում ենք վերաբերվել մեզ կատարեալ վստահութեամբ, իսկ մենք համարձակվում ենք հաւատացնել ձեզ, որ ամեն ջանք գործ կը դնենք ապագայում ևս արդարացնել մեզ այնքան յաճախ արտայայտված վստահութիւնը և շնորհակալութիւնը:
Հասցէն՝ Штрумфельдъ, Варшава, Св. Креста 48. Отд. 23.
(յ. 3, 16, 30, փ. 13, 27, մ. 13) (66371) 1. 6—6

Grand Prix
ՊԱՐԻԶ 1900 Թ.
ԱՄԵՆԱԼԱՒ
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԸ
ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ
ԵՌԱՆԿԻՒՆԱՁԵՒ ԴՐՕՇՄՈՎ

1860
Т.Р.А.Р.М.
С.ПЕТЕРБУРГЪ.

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆԱՅԻՆ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՆՈՒՆՈՎ „ТРЕУГОЛЬНИКЪ“ ԱՆՈՒՆՈՎ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
Լաւ յատկութեան համար լրիւ երաշխաւորութիւն:
ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ
(ե. ու.) 188. 0—3

Электропечатня Н. Г. Аганьянцъ Полицейская. 7.